

Quere Ad

pillulas ictericas Mouffeti

℞ Roncobitellum ad duritiem lecti
cera paru cum aliquot grana
Croci f. pillulas.

puluis sterpticus Henrici

℞ s. papaueris albi hyosciami albi corall.
rubrorum terre lemniae ana part. equ.
cum pauci gr. Camphore. misce f. puluis
qui exhiberi poterit cum conserua
ros. rubea informa boli

Nicolaus Machelli
Venise
Le mal francais
1556

NICOLAI MACCHELLI

TRACTATVS

DE MORBO GALLICO,

SCRIPTVS IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

QVI BIBERIT EX HAC
AQVA NON SITIET
IN AETERNVM.

Venetiis, apud Andream Arriuabenum ad ſignum Putei. M D L VI.

IVNIORES MEDICI COLLEGII MVTINENSIS Lectoribus. S.

CVM sæpius audiuissemus Nicolaum Macchellum ciuem nostrum, uirum in re Medica præstantem, de eo morbi genere, quod nostrates Italli Gallicũ uocant, disserere, cognouiscemusq; aliã curandi istiusmet morbi rationẽ iniisse, ac alij ante hac aggreßi fuerit, quæ tamen magis doctrinæ Hippocraticæ aliorumq; ueterum physicorum innitatur, quàm cuiuspiam qui de hoc morbo scripserit: rogauimus ipsum ut nostræ utilitatis gratia, scriptorem quempiam, qui hoc negotium tractandum suscepit, sumeret examinandum, ostenderet que quo delinqueret à nitida illa methodo ab Hippocrate monstrata, exactéque à Galeno tradita. Ille autem libenti animo obsequens, scriptoris, quem ipsi attulimus, dicta recensens & diligentißime perpendens, mira facundia nobis tunc indicauit quæ parum consentirent, quæ que discreparent ab antiquorum doctrina. Cum uero optaremus, ut quæ semel coram narrasset nobis perlegenda traderet, ceu liberũ quoddam munus: ipse, (quæ sua est modestia,) ne laudi cuiuspiam seu uiuentis seu mortui uel minimum nominatim detrahat, omnino abnegans, aliũ potius laborem subire decreuit (cum alioqui nobis quoquo pacto satisfaciendum esset) atque breuem tractationem conscri-

ſit,quæ fulta methodo illa antiqua,omnia,quæ ad ipſum morbum ſpectant,perſequitur,ipſius innixa rationibus atque principijs. Quæ quidem quantum ab alijs omnibus,qui de huiuſmodi materia hactenus ſcripſere,diſſentiat,uos iudices eſtote. Hoc nos impulſi huiuſce noſtræ artis utilitati ſtudentes,ſtatuimus,ut commodius,citiusque uobis ac nobis ſatisfiet, non ſcriptis , ſed typis impreßis opuſculum hoc ædere. Ipſum præterea præcibus adegimus,ut libellum RAZAE de peſtilentia quem ipſe nuperrime è græco in latinum tranſtulit ederet; cum lues quoque hæc per contagium in genus humanum graſſetur,& maximum ab utriſque immineat uitæ diſpendium. In qua quidem re facile perſpicietis haud exiguos cæterorum interpretum lapſus , uel luce clarius:cognoſcetisq; quantum polleat uir hic noſter tum in exponendis ſuiſmet rationibus,tum aliorum ſenſibus interpretandis. Valete.

NICOLAI MACCHELLI TRACTATVS DE MORBO GALLICO IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

NOS vero cum omnia ferè quę à multis medicis huiusce tempestatis de morbo quem Neapolitanum Galli, Itali Gallicum vocant, fuere scripta, sub vnius exemplo, & eius quidem omnium celeberrimi, certissimis argumentis, & rerum experientia reiecerimus, nunc morbi eiusdē naturam, & causas, & quæ se sequuntur symptomata, adhæc vero & curationes, pro vera veterum doctrina, si Deo placet, explicemus.

Hic inquam morbus à loco primi contagii, & ab his qui ipsum primo suscepere, nomen est consequutus. Nam quum Neapoli primum in homines irruisset, à Gallis morbus Neapolitanus est vocatus: quum vero Galli vel per intemperantiam, & plenam viuendi rationem, vel per caliditatem eius regionis in qua præter consuetudinem versabantur, viribus infirmati, eo morbo

plusquam alii indigenæ cepissent occupari, ab Italis Gallicus est uocatus.

Hic morbus & simplex & compositus esse potest. Simplex quidē est, uel in præternaturalium intemperaturarum genere, uel in genere tantum instrumentalium morborum, uel in eo quod ad partium præternaturalem uel unitionem uel solutionem spectat. Quid enim obstat quin in corpore humano bene habito, minime excrementoso, bene attēperato, per insignem motum iuxta corpus aliud prauo hoc genere morbi inquinatum, per attritionem, per frictionem, per mutuum fotum, feruidus quidam calor concitetur: dehinc mutua spirituum emissione & susceptione prauum id uitium homini qui primo bene habitus erat, minime erat excrementosus, probe attemperatus erat, concepta iam feruida caliditate, quæ sensibiliter lædat functiones, cōmunicetur? Morbus tunc erit calida præternaturalis intemperatura: prauum illud uitium tertia quædam qualitas erit, quæ morbum nullo non tempore comitatur. Verum quod per mutuam attritionem, & frictionem, & mutuum fotum, feruido calore excitato, corpora calefacta spiritum uicissim excipiant, & ex sese emittant, aliorum omnium exemplo nulli non patet. Nam fruges

ſi caleſiant, & legumina & fructus, & folia, & ſtirpes, & ligna, & cætera denique quæ caleſiunt, ſpiritum ſuſcipiunt & emittunt. Quo fit, ut uir morbo Gallico inquinatus, ſi in cõſuetudine cum munda muliere ſeſe ei ita mutuo affricet, atteratáque, ut mutuo caleſiant, emiſſo ab eo ſpiritu, & eodem ab muliere ſuſcepto, mulier inquinatur. ſin inquinata eſt mulier, ſuo ſpiritu uitiato, uitiũ uiro impartitur. Ratiocinatio hæc ſumpta eſt ab Hippocrate libro De Natura fœtus. Sin corpus ſit excremento rum, uel male habitum, uel praue attemperatum, facilius per mutuam perfrictionem, uel fotum, uel attritionem ſuſcepto calore, dehinc ſuccedente mutua ſpirituũ emiſſione, & ſuſceptione, excipit inquinamentum. Tuncque in male habito uerisimile eſt ut uiſcera iamdiu infirmata, primo inquinentur: In excrementoſo humores, qui exinde naturæ facti hoſtiles, ab ea repudiantur, & pelluntur extra corpus, ſi penitus à natura ſuperentur, ſcilicet uacuatione ſenſibus uel manifeſta uel occulta: ſin ſuperentur quidem, at non prorſus, pelluntur per corpus ab hac parte in illam, donec in aliqua, quæ cæteris ſit infirmior, ſiſtant: in ea pręternaturalem tumorem creant, quem præternaturalis intemperatura aliqua ferè comitatur. Tũcque

si sensibiliter lædũtur particulæ functiones, id erit uel causa tumoris, & erit simplex morbus instrumentalis: uel causa intemperaturę, & erit similarium partium morbus simplex: sin utriusque causa, morbus erit compositus, scilicet & similarium partium & instrumentalium. Quòd si hostiles illi humores insignis acredinis sint participes, poterunt unà cũ tumore & intemperatura aliquando non cutem solam erodere, uerum etiam subiectas partes, scilicet & carnes, & neruos, & membranas, & chartilagines, demum & ossa ipsa. Quamobrem si per erosionem tantum, & non per tumorem uel intemperaturam sensibiliter læserint functiones, morbus erit simplex partibus similaribus, & instrumentalibus communis, scilicet continui solutio: Sin merito etiam tumoris & intemperaturæ, erit cõpositus ex omnibus morborũ generibus.

Solent eiuscemodi affectus tempore in alios uel sui generis uel alterius cuiusuis transmutari, simplices in simplices, in compositos compositi: intemperaturæ in intemperaturas, calidæ nimirum in frigidas, frigidæ in calidas, humidæ in siccas, in humidas siccæ: tumores item in alios tumores migrari, & tandem iidem ipsi in abscessus. Hinc factum est ut multi medici uidentes in eodem morbido

hominis statū tot metamorphosas, morbi naturā satis apte nequiuerint deffinire. opinantes enim sub unico genere contineri, alii ad instrumentale genus, alii ad genus cõmune, alii tamen ad utrunque, nulli ferè ad intemperaturas deflexere. Nos uero non sub uno tantum genere morbi contineri, uel duobus, sed sub omnibus simul arbitramur, Vt ipsum ubi pluribus numeris cõstet, in hũc modum satis commodè possimus definire. Morbus quem nostrates Gallicum uocant, est prę ternaturalis congeries affectuum, sensibiliter ac multifariam lædens functiones, à qualitate uenenosa non immunis. Vbi uero simplex sit, ita deffiniri potest. Gallicus morbus est affectus præternaturalis sesibiliter lædens functiones, à qualitate uenenosa non immunis. Verum cum ex notitia simplicium quoruncunque composita ueniant cognoscenda, superest ut nos primum singulorum simpliciũ eiuscemodi morborum naturam exponamus, ut exinde compositorum natura nulli non sit aperta. Dicimus nos à diutina experientia edoctos esse, quòd si duo humana corpora, quorum unum hoc genere morbi inquinatum sit alterum bene habet, sese mutuo motibus concitatis refricẽt, iuxta accumbant, se mutuo foueant: calefiunt primum, &

Morbi gallici gña.

Morbi gallici definitio

aliquando ita calefiunt, ut anhela uix tãtum ſpiritus attrahant, ut ſatis ſit pulmonibus refrigerandis. Hac neceſsitate caloris urgente, ſpiritus hinc & inde ſuſcipiuntur, & emittuntur, ut inde ægri inquinamentum ſano homini impertiatur ac communicetur. Primus igitur affectus calida eſt intẽperies. quæ, ubi primum lædit ſenſibiliter functiones, ſimplex eſt morbus. ubi uero ſecum acceſsit tumorem aliquem præter naturam, cuius etiã gratia lædantur membri alicuius functiones, iam morbus cõpoſitus eſſe incipit. Hæc enim calida intemperatura, quam præludium huius morbi eſſe diximus, niſi præſto amoueatur, prẹternaturalem tumorem ad ſeſe trahit: talis enim eſt natura calidi, & uis. Is tametſi pro ratione naturalium temperaturarum, & ætatum, & humorum, cuiusuis tumorum generis eſſe poſsit, nihilominus ferè in morbi initio ex genere eſt phlegmones. Hæc ſi aliquandiu perſeueret, uel in abſceſſum uel in tumorem durum tranſit. Calida uero illa intemperatura, ſi diutius immoretur, primum ſpiritibus & ſanguine digerendis tranſit in frigidam. Hæc gignendis cruditatibus & cumulandis, in humidam nigrat. Tãdem uero & iſta, deficiente idoneo alimento corpori, in ſiccam tranſit. Interim autem cruditatibus

fluitãtibus hinc & inde, uarii tumores fiunt, quorum aliqui uertũtur in abſceſſum, aliqui ita obdureſcunt, ut marmorea tubercula eſſe uideantur. Perſeuerante morboſo hoc ſtatu fit hęc affectuum uiciſſitudo. Nec qualitas illa contagioſa, quam horum generum morborum inſeparabile ſymptoma eſſe opinamur, ullo unquam tempore intermittit, deſerit'que. Hæc eſt huius morboſi ſtatus præter naturalium affectuum congeries, ſub qua aliquando Gallicum morbum contineri dicebamus.

Singulorum cauſæ, tametſi iam obiter à nobis ferè ſint enarratæ, nihilominus nunc etiam aliquantulum fuſius explicabuntur. In temperaturæ calidæ, quæ initium eſt malorum, cauſæ ſunt, motus concitati, mutuæ reſtrictiones, mutui attritus, mutui cum accubitus, tum etiam fotus. Tumorum uero præternaturam humores à modo recedentes, ſimplicium quidem ſimplices, compoſitorum uero compoſiti. Hi uel in particula intumeſcẽte generãtur, uel aliunde aut pulſi, aut tracti congeruntur. Hi rurſum in particula generantur ipſius ui concoctrice laborante, expultrice uim paſſa retinentur. Pelluntur autem uel quãtitate, uel qualitate, uel utraque ratione infeſti. At trahuntur per ua

Cauſsæ.

cui necessitatem, scilicet ne uacuus relinquatur locus. eam uero necessitatem facit uel immodicus eius partis calor, uel alicuius appositi medicamenti & natura & uis. Continuitatem soluunt, quæcunque uel scindunt, uel cõtundunt, uel distendunt uel erodunt. Scindunt, quæ per aciem quicquid sibi obuiat, separant: in his sunt quæcunque exterius per aciem secare possunt, quæ'que interius prædita sunt ui tenuis caloris, frigoris uè. Contundunt quæcunque dura simul & grauia in aliquam rem sibi occurrẽtem inciderint: in horum numero sunt prȩduri articulorum tumores, qui uicinas partes suis necessariis motionibus contundunt, laniant, lacerant'que. Distendunt autem quæcunque per immodicam copiam à suo loco nequeunt contineri, ut immodici uel humores, uel flatus. qui si à loco continentur uel suapte natura, uel ex acquisita intemperatura denso, ui maiore agunt, tanto'que maiore, quanto locus fuerit dẽsior: sin uel natura raro, distendunt, sed minus quidem, ut simul & distendant, & ex parte digerantur. Erodunt autem quæcunque qualitate acria sunt, & ignea ui pollent. Verum si admodum uehementer ignea sunt, non erodũt solum, sed etiam exurunt, & crustas parant. Hoc in extrinse-

cus uidemus, uidemus & in intrinsecis, tum intemperaturis, tum ustiuis succis. Hæc de causis. Iam de symptomatis singulorum disseramus.

Calida intemperatura quam inter morbos gallicos origine primam esse dicebamus, ardorem parit, aliquando in pene tãtum uel pudendis mulierum, aliquando in cute corporis uniuersi. Hæc eadem si cutem occupet uniuersam, in ipsa ruborem, nitorem, ac splendorem parit. Insuper eadem ipsa absumendis ac digerendis pilorum alimentis efficit, ut hi languescant primum, dehinc quasi semimortui colore subobscurentur, tandem uero & decidant. Interim oculi scintillant, atque illustratur. Quid? quòd ob eandem caliditatem tunicis ipsorum rarefactis, spiritus ipsi uisui inseruientes, attenuati in ambientem aerem dissipantur. quo factum est aliquando, ut uisus acies nonullis sit imminuta, nonnullis uero etiam eousque sublata est, quoad amota calida intemperatura, & tunicis ad pristinã densitatem redeuntibus, non amplius immodice in ambientem digerantur, sed, prout decet, retenti commodè suo inseruiãt instrumento. Hæc sunt ferè istius calidæ intemperaturæ symptomata. In tumoribus præter naturam phlegmone siue in pene, siue in locis mu

Signa cal. intemp.

liebribus,siue in inguinibus siue in aliqua quauis parte fiat,dolorem,pulsum, feruorē, & renitentiam parit, mutat'que colorem affectæ partis. Verum erysipelas quoniam ex sanguine & bile flaua admodum calidis generatur,maiorem calorem ostēdit,colorem'que cum rubro magis flauum representat, quod si digito uel leuiter premas, sanguis, ut qui admodum tenuis est,statim subterfugit, rursum'que illabitur, rubrum'que colorē redaccendit. Sunt duæ aliæ inflammationes quæ de sola bile flaua fiunt,quæ si crassa sit,cutem cui subest,exedit & nonnihil subiectę carnis, & uocatur exedens herpes.sin tenuis, cutem tantum exurit, & non exest,hic uocatur herpes milliaris:utraque naturalem particulę colorem ad flauum uertit. Exedere & urere sunt morbi functiones uitiatæ.color immutatus ex genere est uitiatæ corporis qualitatis nimirum eiuscemodi inflammationū symptomata.Dolent omnes quidem, sed phlegmone omnium magis,dehinc exedens herpes,postea milliaris, Erysipelas autem omnium minus.Est & alia phlegmone,quæ cutem tantum attingit,minime uero subiectam carnem,& hæc quidem dolorem facit, & colorem in rubrum mutat,sed caret pulsu. Genus hoc inflammationis glandem penis &

Signa Tumorū.

locos muliebres in hoc morbo, quẽ gallicum uocamus, afficit non infrequenter: immo & frõtem, & partem capitis capillatam, & oris labra, & palatum & fauces. Huius symptomata sunt color ruber, calor immodicus, & sine pulsu dolor. Sunt & aliæ duæ inflammationis species, quas tametsi in hoc genere contagiosi morbi nos earum alteram uix semel uiderimus, nihilominus quia per medici uel imperitiam, uel socordiam, uel per languentis intemperantiam accidere possunt, nolumus ipsas silentio præterire. Vna est eiusmodi. Sãguis influens ubi abundè calidus sit & crassus, in quãcunque particulã affatim influxerit, ulcus in ea parit cum crusta, partes uero circumiacentes in inflammationem extollit, & per feruorem admodum sæuum dolorem facit. Hæc sanè inflammatio Carbo nuncupatur. cuius symptomata sunt exurere, cutis leuitatem uitiare, sæuum dolorem excitare. Altera uero est, quam nos aliquando sub nostro præceptore, in pube hominis hoc gallico morbo laborantis sumus cõspicati. Confluebat ad locum sanguis ater, crassus, cænosus & feruidus, inde serositas quædam tenuis superficiales quasdam bullas excitabat cutetènus, earum quæ ab igne eleuantur instar. Quibus disruptis deprehendebatur subesse

crustosum ulcus. & hæc uero ipsa Carbo ap
pellatur. cuius etiam symptomata sunt, im-
mensus feruor, dolor acer, cutis inæqualitas,
demum etiam asperitas. Oedema uero est tu
mor mollis. hunc gignit aliquando spiritus
flatuosus, aliquando influens pituita. Tumor
hic cum in aliis corporis partibus, tum maxi
me uel in articulis uel in extremis membris
fieri solet. symptoma utrisque commune est,
membri mollities, illius uero proprium, cute
tenus perspicuum esse, huius subobscuro co
lore infici affectam partem. utrique citra do
lorem premi possunt, sub premente utrique
concauantur: uerum in illo pars depressa af
fatim relabitur, in hoc relabitur, sed paula-
tim. In tumorum præternaturalium genere
est etiam Scirrhus, qui quoniam duplex est,
exquisitus qui penitus caret sensu, & non ex
quisitus qui sensu quidem præditus est, sed
ualde obscuro: hinc fit ut illius quidem sym
ptoma sit carere sensu, huius uero hebeti sen-
su esse. Iam uero ad symptomata continuita
tis solutionis, & continuitatis eorum quæ so
luta esse deberent, discendamus. Abscessus in
ter ipsas nobis primò sese offerunt, qui nimi
rum ob id Abscessus appellantur, quòd in ip
sis particulæ, quæ prius sese mutuo continge
bant, nunc interclusa aliena materia, mutuo
dissi-

dissident. Materia est uel humiditas quędam, uel spiritus flatuosus. Hæc quidem & disten dendis particulis à quibus continetur, & ipsis aliquando erodendis, dolorem semper infert: tunc uero magis, cum suppurationis tempus instat. Nam circa puris generationem, dolores & febres maiores fiunt, quàm dum generatũ est. Dolor igitur utrorũque cõmune est symptoma. Præterea & alia symptomata esse possunt, ẽt penes qualitatem affectæ partis immutatam, scilicet uel calorem, uel frigus, uel duritiem, uel mollitiem, uel leuitatem, uel asperitatem, uel colorem siue magis album, siue cinereum, siue liuidum, siue nigrum, omnia scilicet pro ratione uel quantitatis, uel qualitatis materiæ quæ in ab scessibus continetur. Cõtigere etiam aliquãdo in hoc morbi genere ulcera quædam in penis glande, & in interna parte præputii operientis, quæ per negligentiam uel medici uel languentis ita inuicem coaluere, ut nullo pacto præputium a glande diduci posset. cuius quidem præternaturalis unitionis symptoma præcipuum impedimentum est coeundi: affectus autem est unitas eorum quæ naturaliter ab unicem soluta esse debuere.

Sunt p̃terea tria alia symptomata, quę tũc potissimum deteguntur, quando morbus

iam toti corpori eſt communicatus. Primum
eſt grauitas ſcapularum. Secundum eſt iugu
lorum & ſummorum humerorum dolor, im
mo aliquando & brachiorum, & crurium. Ter
tium eſt faucium rubor & calor. Grauitatē
ſcapularum à ſubſtantia uitioſorum humo
rum ſcapulis incumbēte oriri opinor: Dolo
rem autem ab eadem vel ſimili ſubſtantia, ſed
altius quidem infixa, in membranis ſcilicet,
à quibus oſſa operiuntur, & in tendonibus
muſculorum qui ad eas partes peruenere:
quæ tanto tenuior quàm illa eſſe debet, quan
to meatus tendonum & membranarum mea
tibus carnium ſunt anguſtiores. Verum quo
niam ii dolores noctu ingraueſcunt, mite-
ſcunt uero luce proxima: Sunt qui dixere, id
primum noctis humiditati acceptum ferri, in
quientes ab ipſa internas humiditates auge-
ri atque agitari. Nos uero augeri quidem hu
miditates ab noctis humiditate poſſe non ne
gamus, agitari autem nequaquam. Humidi-
tas enim inefficax. Dicunt ſecundo, Natura-
lem calorem noctu introrſum reuocari, hu-
mores commouere, dolores ex eorum com-
motione exacerbari. At nos arbitraremur na
turalem calorem, ubi ad uiſcera reuocatur at-
que unitur, uim maiorem concipere, & me-
lius humores fręno cohibere. Quamobrem

nos potius aliter diceremus, ſcilicet corpus à noctis frigiditate denſari, digeſtionem acriũ uaporum inhiberi, immo potius cogi atque uniri, & inde membranas, oſſium operimenta ui maiore erodi. Nihil uero ad rem ſpectat id quod aiunt, ſcilicet humores à quibus gallicus excitatur morbus, ut plurimum frigidos eſſe: quia adhuc ſupereſſet quærere: cur frigidi humores noctu quàm interdiu magis uexent. Quòd uero per corporis denſitatem à noctis frigiditate acres uapores intus retineantur, indicio eſt, quòd ex leui linteorum caliditate ac fotu circa dolentes partes nonnihil miteſcit dolor, dehinc perſeuerante calefactione ac fotu augetur. quoniam leuis caliditas ac fotus corpus rarefacit: uehemens ac diuturna præter hoc quòd acredinem auget, plus acrium uaporum auget quàm digerat.

Fauciũ autem calorem & ruborem excitat influxus ſanguinis feruidioris. Nũc uero de præſagiis agendum.

Sunt qui affirment neque à Galeno, neque à quoquam antiquorum in hoc genere morbi præſagia quærenda eſſe, morbum hũc nouum eſſe aſſeuerantes. Sed ob rẽ ne[ceſſ]ariam & penitus pernitioſam, ſcilicet diſcipulos à uera ueterum ſcriptorum doctrina auocare, ad ſeſe & ad inania fabulamenta per

trahere. Verum mihi dicant quæſo, quid in hoc genere morbi, quod nouum eſſe centies dicere non erubeſcunt, reperitur, cuius Hippocrates in præſagiis & prædictionibus, & conſequenter Galenus in ipſorum expoſitionibus non fuerit memoratus? Præteriere ne ipſi ſilentio ulcera recentia, uetera, mollia, prædura, benigna, maligna, lutea, liuida, nigra, humida, ſicca, & quouis modo intemperata, immo & alta, & quæ cutem tantum afficiant? Tacuere ne cuiuſuis generis intemperaturas? ſimplices, compoſitas, cum materia, ſine materia? Tacuere ne tumores præter naturam? duros, molles, mucronatos, non mucronatos? introrſum, uel extrorſum errumpentes? Tacuere ne ſuppurationes uel internas, uel externas? Atqui hoc mihi ſaltem non negabunt, Vnicam ſcilicet omnis præſagitionis radicẽ eſſe, cuius Hippocrates in ipſo ſtatim præſagiorum initio eſt memoratus, quando ſecundum noſtram interpretationem dixit: Morborum igitur eiuſmodi naturas non ignorare eſt opus, quãtũ ſcilicet ſupra corporum uires emmineant. Sed quid aliud tãdem eſt hoc, quàm morbi uires cum corporum uiribus comparare? Morbi autem uires conſtãt ex eius ſubſtantia, ex præſtantia affectæ partis, & ex eius malitia. Quæ nimirum ex ſym-

ptomatis dignosci possunt. At uires languentis cognoscuntur ex functionibus trium generum facultatum. naturalis, vitalis, animalis. Naturalis sicut quadruplex est, ita quadruplices sunt ipsius functiones, scilicet alimenti attractio, retentio, mutatio, & superflui excretio. Harum uero robur dignoscitur ex habitu corporis primum. Qui si bonus sit, hasce functiones ualidas esse ostendit: sin ad summum attingat bonitatis, iam non caret uitio & est periculosus; non enim in eodem consistere potest, nec in melius proficere, reliquum igitur est ut in peius. Verum si malus sit, uel gracilis, uel tumens. si gracilis, corpus ἀτροφία laborare significat: sin tumens, plus attrahi atque retineri, quàm immutari atque excerni ostendit ille tabem præsagitur, hic vero aquã intercutem. Sed quanam alia ratione ex vrinis præsagimur, & alui excrementis, ex vomitionibus, ex sudoribus, ex sputis, ex nariũ mucis, ex ceruminibus, ex lachrimis, ex saniebus, ex pedendo, ex sternutando, ex ructando, quàm vt robur, aut infirmitatem huiusce facultatis indicemus? Quanam alia ratione spirationis frequentiam, raritatem, magnitudinem, frigiditatem, & facilitatem, sed & pulsuum vehementiam, obscuritatem, & mediocritatem exploramus, quàm vt ostendamus

fortitudinem, aut imbecillitatem vitalis facul tatis? Quid enim aliud ex decubitu præsagimur, ex oculis, & alio quouis sensus instrumento, siue communi, siue proprio, ex dentium stridore, ex conuulsione, ex manuum gesticulatione, ex pandiculatione, ex appetentia, vel inappetentia, vel appetentiæ prauitate, ex constantia, vel inconstantia rationis, quàm vt demonstremus, quæ sit vis facultatis animalis? Hæc est vera veterum medicorum præsagiendi ratio, non in antiquis morbis solum, sed etiam in his, quos isti nouos vocant, nec vlla est alia: quam summe opto, & spero, vt Deo optimo bene iuuante, tandem totis viribus amplectantur. De symptomatis autem fracturarum, ruptionum vasorum, & vulnerum, non est vt verba faciamus: quoniam ad morbum hunc, quem gallicum vocamus, nihil spectant. Reliquarum vero solutionum continuitatis symptomata abunde exposita sunt superius, cum de symptomatis tumorum pręter naturā agebamus. Iam vero tempus est vt ad curationem singulorum transeamus, ab calida intēperatura auspicati.

Calida intemperatura, quæ inter hęc morborum genera primas partes habet, vt facile cognosci potest, ita & curari. Curatur autem per suum cōtrarium, scilicet per frigidam in-

temperaturam remediorum. Hæc autem cum altera sit qualitatum actiuarum, facile sese corpori insinuat. Vno igitur aut saltem altero die hæc intemperatura corrigetur, si quis probe & vt decet suam sibi contrariam admouerit, atque opponet. Admoueri potest exterius & interius: Exterius, per qualitatem frigidam aeris ambientis, per lauacrum, per illitiones, & per ea, quæ apponi possunt, Græci ἐπιθήματα appellant: Interius, per eundem aerem qui inspiratur, & qui dilatatione arteriarum trahitur in ambitu corporis uniuersi, & per ea quæ ore ingeruntur: ea uero sunt, cibi, & potiones, & frigida medicamenta. Domus igitur ad aquilonem spectet, ad frigidum permutetur frigidis irrigationibus, floribus, herbis, germinibus, fructibusq;. Tepido dulci oleo illiniatur: dehinc ieiuno uẽtre, & purgatis alui excrementis, balneũ ex aqua dulci temperata intret, in eo aliquandiu uersetur: cum'que exitum apparat, sese in frigidam demergat, uel ex frigida irroretur: dehinc linteis mollibus detergatur, cubile intret, modice quiescat: postremò cibum capiat ex frigidis holeribus, ex teneris & arenosis pisciculis, ex acetariis & frigidis intrictibus, & cum modico saccharo poscam bibat, uel frigidam aquam, si ei insueuit, uel etiam cotonei,

vel punici mali succum. Quod si, his peractis, adhuc magnum & frequens spiret, cordi frigida potestate apponantur. Hac enim demum ratione quicquid aduentitii caloris residuum est, illico summouetur, nec amplius phlegmonem expectare oportet siue in inguinibus, siue in pudendis fore. tutoq; poteris affirmare te morbum sæuissimum in prima sui origine iugulasse.

Verumsi, antequàm ad languentem accesseris, calida illa intemperatura phlemonem iam, siue in pudendis, siue in inguinibus excitarit, nec dum ea suppuret quidem, sed cruda existens fluxiones undequaq; ad sese conuertat, excipiatq;: Tu habita prius ratione uirium ægrotantis, nec non temperaturæ & naturalis & per consuetudinem acquisitæ, & ætatis, & qualitatis ambientis, & neque non temporis, quo morbi summus uigor expectatur: ita uiuendi formam institue, ut languens interius refrigeretur, exterius modicè calefiat, nè per frigiditatem ambientis mala morbi qualitas ad uiscera repellatur: ita nutriatur, ut uires summum morbi uigorem possint expectare. morbi vero causa minime augeri possit. Hac uictus ratione instituta, quoniam in foribus est morbus ingens, & sæuus ualde, si languentis vires, & ætas ferunt, venam ape-

phlegmo
ne (?)

rito, non ex superioribus aliquam, ne vitium ad viscera comportetur, sed ex infernis, siue in poplitibus, siue in malleolis. Quantitatem sanguinis uacuandi præscribant plenitudo, corporis robur, ætas, ambiens aer, anni tempus, cœli status, & regio. Antea uero cauendum nequid crudum resideat in intestinis, siue humor, siue cibus. Tale autem siquid insit, prius educendum est, uel leui sublutione, uel glande, uel cassia, uel manna, uel lactis sero. His ita peractis, crura quotidie uacuo uentre linteis asperis & calentibus fricentur, vincula supra malleolos, & poplites adigantur, cucurbitulæ fęmoribus apponantur, nihil omittatur, quod influxum sæui huius morbi ad uiscera possit inhibere. Quæ omnia sunto communia omnibus inflammationibus pudendorum & inguinum, de quibus agemus consequenter. Atque interim loco affecto nõ repellentia quidem apponi debent, (quod cęteris quidem fluxionibus est commune, quatenus scilicet sunt fluxiones,) sed quæ trahũt, quæq; in halitum digerunt, ac maturant. Constant hæc ex pinguedinibus, ex coctis radicibus althææ, bryonæ, bulbis liliorum, ex pinguibus caricis, similibusq;. Quòd si uel myrrham, uel bdellium, uel ammoniacum addideris: trahent quidem magis, nec suppuratio

Venæ sectio

Materiæ coës primũ euacuande.

frictiones.

Ligatura,

Cucurbitæ,

Topica.

Emplastra.

nem inhibebunt. Tu ex aliis ſimplicibus me dicamentis poteſtate his ſimilibus alia compoſita tibi ipſi parare poteris, prout locus, & temporis occaſio expoſtulabunt. Dum hæc peraguntur, nulla intercidat dies, qua aluus non leuiter ſtimuletur ſiue leui ſublutione, ſiue glande: quò nimirum inteſtinorum uis retentrix ex humidis & pinguibus nonnihil quodammodo laxetur, atque infirmetur: & natura, quæ humanum corpus regit, inſueſcat eò ſuas ſuperfluitates deriuare. Hoc uero perpetuum eſto in gallici morbi curatione. Id uero etiam ut commodius & exactius fiat, ſingulis diebus aliqua potio uentri uacuo eſt propinanda, quæ in primis infrigidet, & detergendis & ſecandis ſuccis corpus fluidum reddat, immo & bonam aluum faciat. Parantur hęc ex decoctis paſſularum, myxariorũ, intubi, cicerbitæ, & ſimilibus: Quibus decoctis ſi addatur uel ſyrupus acetoſus, uel oxyzachara, vel de acetoſitate citri, præter hoc, quòd bonam aluum faciemus, ſiſtemus humorum fluxiones, & humores dominio naturæ ſubiiciemus, & obſtructa aperiemus, & quicquid reliqui eſt calidæ illius intemperaturæ, adimemus. Verum ſi phlegmone tranſeat in abſceſſum, quoniam tunc partes phlegmone affectæ ab inuicem diducuntur, & materia

Alterantia.

Signa quo morbus in abscessus

ſubintrat aliena,dolores augentur,neque nõ & febres,modo præceſſerint,ſin non præceſſerint,tunc maxima ex parte excitãtur.Quæ vero ſubintrat materia,uel naturam affectæ partis ſuperat,uel ab natura ſuperatur.Si ſuperat,uel retrocedit,& per totum corpus ſpargitur,ut uiſcera & reliquas corporis partes malo hoc genere morbi inquinet, uitietq́.& tunc primum humeris ingens pondus imponitur,ut plumbi magna moles ſibi incumbere uideatur.dehinc paulo poſt dolores iugula & ſummos humeros inuadũt,qui uix paululum interdiu remittuntur, noctu inualeſcunt. dehinc conſequenter incipiunt fauces rubere,incaleſcere,dolitate, deglutio laceſsiri uox rauceſcere.Sed hic non eſt locus,in quo de morbi communicatione ſit agendum. Ad phlegmones igitur abſceſſs reuertamur. Dicebamus abſceſſus materiam,contra naturam uictoriã obtinere, uel ab natura ſuperari:obtinere uictoriam,quando uel retrocedit, & toti corpori communicatur, uel naturam affectæ partis corrumpit,& emortuam, & ſenſibus carentem reddit,hoc erat quod nobis ſupplendum fuit. Gangrænam hunc affectum uocant,quem nos quidem, quoniam raro in gallico morbo fieri accidit, ſilentio prætereire decreuimus.Sin natura materiam ſu-

perat,uel prorſus exactè,uel non exactè quiſdem,ſi exactè,illam quidem fundit, diſsipat, diſcutit,in aerem ambientem uertit, nec amplius gallici morbi timor eſt reliquus:ſin non exactè,illam ad ſemimalam naturam mutat, ſcilicet in pus. Tuncq́ pro uictoriæ ratione miteſcit dolor, durities remollitur, renitentia,rubor,& calor remittuntur, omnia fiunt leuiora. Cum vero pus iam genitum eſt, ceſſat dolor omnis, & iam tempus inſtat aperiendi, niſi ſponte, eroſa cute,foras pus errũpat, prodeatq́. Si igitur ſpõte non errumpat, ſcalpro aperiatur,ſanguis prodire ſinatur pro uirium ratione,dehinc cohibeatur oui candido. Pus uero ſi album ſit,leue,& æquale,nihil eſt quód timeamus, neque gallicũ morbum quidẽ,modo probe & ut decet expurgetur. idquod fiet, ſi pro modo ſordis detergatur; ſiccetur pro modo puris. Verum inter ſiccandum ratio habeatur non temperaturæ ſolum languentis,verum & ætatis,& ſexus,& qualitatis aeris ambientis,immo & temperaturæ affectæ partis. Nam non ſolum qui per naturalem uel acquiſitam ex conſuetudine uiuendi temperaturam,& qui per ætatem, & ſexum ſunt ſicci, ſicciore egent medendi ratione,quàm qui humidi: Immo etiam ii, quorum pars affecta per naturam ſicca eſt, adhuc

Morbi declinatio(n)is signa.

multo magis medicamentorum ui egent ſic-
ciore, quàm ii quorum pars affecta humida
eſt per naturam. Atqui in detergendo ſenſus
acuitas, uel hebetudo particulæ laborantis
operi modum definiunt, ac præſcribunt. ſi-
quidem quæ acutiore eſt ſenſu, optat deter-
gẽtia mitiora: quę hebetiore, fortiora. Sed ne
que in caui ulceris curatione uictus ratio con
temnenda. eget enim cauum ulcus alimento
quod qualitate & quantitate modum ſeruet.
ſiquidem alimẽtum, quod per qualitatem à
modo aberrat, ſi immodicè calidum eſt, ſor-
dem & ſaniem acres reddit. ſi immodicè frigi
dum, ulcus impalleſcit, aut liuet, nigricat uè,
alimentum non probe concoquit, in ſui ſub
ſtantiam non immutat. ſin humidum nimis,
ulcus & humeſcit, & ſordeſcit. ſin ſiccum ni-
mis, etiam ulcus ipſum ſicceſcit, & priuatur
alimento, quo deficiente, labra fiunt gracilia
lori inſtar, dehinc pallida, liuida ve. Verum
ſi alimentum per quantitatem à modo defi-
ciat: ſi ſit nimis multum, ulcus fit excremen-
toſum: ſin paucum nimis, ſquallet & priuatur
alimento. Tametſi uero alimentum utraq; ra-
tione optimum in cauum ulcus deferatur, ni
hilominus, nec quod deeſt carnis aggenera-
bitur, neque ulcus æquabitur, niſi cuiq; ex
ſubiectis ulceri particulis ſua inſit temperies

Ulceris qualitas nota

naturalis. ipsa enim est quæ alimentum ad sese trahit, tractum tandiu retinet quoad immutet, & suo subiecto assimilet uniatq́;. Quã obrem siqua particula sit immodice frigida, quoad satis est, calefiat: si calida, refrigeretur: si sicca, humefiat: si humida, siccetur: pariterq́; si calida & sicca, frigefiat & humectetur. sicq́; de aliis compositis ad proportionẽ, habito semper respectu ad temperamentum suæ ipsius sanitatis. Quod si præteriit, nunc ipsum quærere non est opus, sed quod adest, seruari debet. Verum quoniam in curatione caui ulceris, siccantium & detergentium fecimus mentionem, multa autem sunt eiusmodi: non alienum fuerit horum aliqua ad memoriam reuocare. Siccant igitur sine morsu in simplicibus olei fex, oleum dulce sine sale lotum: fermentum, quod præterea ex imis trahit, digeritq́;: cerasi gũmi, cyperi radix, sapa, myrrha, sarcocolla, stibium, tragacanthum, terra omnis, maximè si sit lota cadmia, tutia multotiens lota, calx lota, & oui tum album tum lutaum. immo et radix bryonię, & asphodelli, magis uero & ipsius cinis. adhuc uero & om̃ia metallica, & lapidea & terrena. In his omnibus siquid est quod per acredinem sit suspectum, id toties aqua omnis qualitatis experte lauetur, quoad acredinem, quam gustu

deprehendere poteris, amiſerit. Detergunt autem teſtę quoruncunque animalium teſta in tęctorum, mel, radix bryoniæ, ariſtolochia. aſphodelli radix, ſuccus abſynthii, ſtaphis agria, elleborus uterque, marrubium, propolis, Maſtiche, terebinthina, ſagapenum, cucumeris agreſtis radix, beta, terra chia, & ſamia, exuſtum cornu ceruinum & caprinum, & quicquid inuenire poſſis vel nitroſum vel amarum. Vlcerum vero ſordem ſine morſu purgat, quicquid dulce eſt, & tenues partes habet, velut eruum, hordeumque, & fabæ. Tu ex his & multis aliis ſimilibus ſumptis indicationibus ex naturalibus, non naturalibus, & ex his quæ ſunt præter naturam, poteris tibi ipſi compoſita medicamenta comparare, quæ naturæ caua ulcera implenti & æquanti per haſce binas facultates opem ferent: Nec te quidem huic certiſſimæ rationi & ſtabili fulcro nitentem fallent. Verum deinceps medicamenti compoſiti vim & potentiam ex languentis ſenſu poteris coniectari. Nā ſi appoſitum vlceri adeo momorderit, ut ægrotus ipſe ſe uim ipſius ſuſtinere non poſſe affirmet, certus fies nimium deterſiſſe. Quod ſi uim ipſius non ſenſerit, non ſatis deterſiſſe cō iectator. Siccandi autem uis & modus & ex quantitate puris elicies, & ex naturali tempe-

Detergentia

ratura corporis uniuersi & affectę partis, præterea ex ætate, sexu, ambientis qualitate, &c.

Iã vero ad erysipelas descendamus. Si igitur calida illa intemperatura, quam initium & veluti carcerem esse diximus, unde hic gallicus morbus promouetur, erysipelas euocarit, siue in pudendis, siue in inguinibus, siue in pube, (Ad hæc enim loca fluxiones primo immitti solent,) siue purum sit erysipelas siue phlegmonem secum adiunctam habeat, omnino eadem ferè methodo curari debet, qua phlegmonem curari dicebamus. scilicet vt fluxionem quidem ita inhibeamus, vt si fieri possit, nihil ad superiora, idest ad viscera repellatur. Mittatur igitur sanguis ab infernis venis, fricentur crura à fœmoribus ad extremos pedes, supra poplites & malleolos uinciantur, affectus locus lauetur sæpe ac foueatur posca admodum diluta & tepenti, dehinc leuiter detergatur, consequenter vero iterum ac frequenter ex unguento rosaceo Galeni actu frigido foueatur, modus apponendi fuerit, quoad ex refrigeratione senserit leuamentum. Quòd si calida illa intemperatura flauam bilẽ acciuerit crassum feruidamq́; & inflammatio in iam dictis locis vel in eorum aliquo sit oborta, hæc nõ cutem solam ex est, verum etiam aliquid subiectæ carnis, quam

Her-

herpetem uocant exedentem. Hanc igitur curare aggrediamur. Influxio, quantum fieri poteſt, trahatur in infernas partes, nihil in ſupernas refluere permittatur, de partibus inflammatis nihil repellatur. Quoniam igitur magnus morbus eſt, & adhuc maiorem fore ſuſpicamur, aperiatur ex inferioribus venis aliqua, ſanguis dematur pro ratione virium, ætatis, temperamenti, ambientis aeris, etc. crura, ut dictum eſt, fricentur, vinciantur. cucurbitulæ fœmoribus apponantur. Quoniam vero ſuperius, cum de cura phlegmones agebamus, dictum fuit, aluum eſſe extimulandam leuibus ſublutionibus glandibuſq́; potionibus eſſe leniendam, corpuſq́; ſimul eſſe refrigerandum, & per eaſdem motus humorum ſiſtendos eſſe, uias eſſe aperiendas, & exemplum poſuimus alicuius eiuſcemodi potionis: neceſſum non eſt ut eadem in curatione reliquarum inflammationum repetamus. ſunt enim hæc omnibus eiuſcemodi inflammationibus communia. Verum herpes exedens illud etiam cum eryſipelate commune habet, quod refrigerari poſtulat, verum non pariter atque eryſipelata humectari, Immo refrigerari quidem, & inſigniter exiccari. Quamobrem non ei conferunt diluta poſca, & vnguētum roſaceum, & ſuccus la

herpes

fricationes

Aluus emollienda.

ctucæ,& intubi,& paluſtris lenticulæ,& ſem perviui,ſed ſtatim folia rubi contuſa,& canini rubi,& arnoglosſi,dehinc vero & lens addi poteſt. Interim vero & farina hordeacea, & mel. At ſupra locum ulceratum ſatisfecerint quæcunque detergunt, ſiccantq́; . ſuperius eorum ſyluam adnotauimus. Tu ex his, ſpectans ad ea quæ ibi diximus, poteris tibiipſi compoſita comparare. Verum ſi per imperitiam medici , uel per ægri intemperantiam putredo ima petierit,& latius pabularit,tu globulis illis utitor,qui ad Polyidem, vel ad Pasionem, uel ad Muſam , uel ad Andronem referuntur. Illos vero ſoluito vel ex paſſo liquefaciens,vel ex uino albo tenui , & ſubadſtringente : ſemper in memoria habens temperiem & ægri,& affectæ partis, nec non & reliqua,quorum ſuperius fecimus mentionem,ad quæ videlicet vires medicamentorum temperabis. Forte etiam cogeris ignito uti ferramento,id quod nec te decipiet quidem,modo id affectæ parti tutò posſis admouere,quod nimirum magna difficultate & locis muliebribus,& palato, & faucibus admouetur. Atqui ſi per ægri timiditatem , uel per loci affecti anguſtiam , & cauernoſitatem eo vti nequeas,vteris myſi,& chalcitide, vel ſori,vel calce , vel arſenico , vel ſandaracha: ea

Caustica

excipito vel passo, vel vino, vel mulso vel aceto mulso: vel etiam vti poteris composito illo medicamento, quod refertur ad Aegyptios, habent enim & hæc igneam potestatem. Succedit inflãmationis quartum genus quòd cutem vrit, circum circa bullas excitat. tamen subiectas partes non attingit. Hoc genus inflammationis semel vidimus nos cum morbo hoc gallico commisceri. Cum superiore id commune habet, quòd tefrigerari & siccari postulat: at minus quidem quàm illud, quoniam partes cuti subiectas, nisi admodũ diu perennet, minime afficit, sed cutem tantum. Propterea his per illitiones quæ ex Glaucio fiunt, satis fiet, id Memithe nostrates uocant. soluitur ex aqua, cui si non satis fecerit, acetum addi potest. Huic etiam affectui prosunt plantaginis & solani succus. Quod si tẽporis diuturnitate subiectas cuti partes inuaserit, tunc confugiendum erit ad curationem herpetis exedentis. Verum quoniam morbi longitudine solet mala huius morbi qualitas visceribus communicari, iam tunc purgationum ratio habenda uenit. Quod .n. tarda mali curatione toti ferè corpori ẽ impartitũ, desinit iam suspectũ esse. & nos quidem hactenus purgatoriorum medicamentorum usum declinauimus, ne forte per ipsa ui

tiati succi gallici morbi ad viscera traheren-
tur, nunc vero malo ipsis communicato abit
suspitio. sed de hoc aliàs. Nũc ad Phymata
idest ad tumores illos paruos, qui ferè puden
da primum, dehinc reliquas corporis partes,
maxime vero frontem, & mẽtum, & partem
capitis capillatam, neque non & palatum, &
fauces obsident, descendamus. Hæc dũ adhuc
tantum pudendas partes male habent, non
omissis reuulsionibus ad infernas partes, de
quibus iam semel & iterum locuti sumus, his
quæ tenui substantia constent, & in halitum
digerant, excuti, atque curari debent. scilicet
fotibus, illitionibus, & cataplasmatis. In eo-
rum classe sunt oleum uetus, oleum cedrinũ,
oleum rosaceum, oesipus, leonis adeps, pardi,
hyenæ, vstum abrotanum, uitex, bryoniæ
radix, aristolochia, sicca plãtago, radix aspho
delli, radix rubi, radix glycyrhizæ, amõmũ,
asari radix, sales, flos salis, nitrum, arsenicum
vstum, sulphur, melãteria, mysi, æs, sandix, se
piæ testa exusta, & exustæ lanæ: insuper opo
balsamum, terebinthina, & propolis, & gũ
mi, & mastiche, & euphorbium, & fermen-
tum, multaq; alia, quæ longum esset enarra-
re. Tu vero ex horum aliquibus fotus, & illi
tiones, & cataplasmata poteris comparare,
modo temperaturæ corporis uniuersi & affe

ctæ partis, & ætatis, & sexus, & qualitatis aeris ambientis, & naturæ morbi non desinas memorari. Verũ si aliqua ex his non excutiantur, sed in pus uertantur, fiunt ulcera quędam rotunda, subdura, & prærubra, Græci σύκα uocant, nos vero ficus. hæc maligna sunt & insigniter siccari postulant. Prosunt vero medicamenta, quæ ex alumine scisso conficiũtur, & ære usto, & taurocolla, æquis portionibus, & duplo horum ex æris squama, ubi exacte trita fuerit ex aceto, & illita. quòd si nimis momorderit, pro aceto, posca utitor. sin adhuc nimis mordeat, uino subadstringente uice poscæ, acuitatis enim sensus habenda ratio. Conferunt & halecularum exusta capita, & assati bulbi, & cinis aceto mixtus. Quòd si spargantur per cutem corporis uniuersi, utẽdum eadem medendi ratione, scilicet euocatiua, sed ex alio principio. In priuati membri phymate mali uitiũ ne in uiscera serperet, tentabamus euocare, in phymatis totius corporis euocamus, ut operi naturæ opitulemur. scriptum est enim: Vndecũq; natura repit, inde ducere oportet per conuenientes regiones. Conuenientissima autem regio est cutis, quæ corpus nostrum ambit. suapte enim natura emunctoriũ est corporis uniuersi. Cutis igitur rarefacienda lenibus frictionibus,

ficus. seu σύκα.

Aphoris: [illegible] 21. sect. p.

Cutis [illegible] si corporis emunctorium

ventre vacuo, illitionibus euocantibus inungenda, in hypocaustis diu ac frequenter, quò abundè sudet immorandum, cucurbitulæ ini bi toti ferè corpori affigendæ, & pro uirium robore, ætate etc. scarificanda est cutis, dehinc sapone detergenda, tepida abluenda, & cum exitus apparatur, linteis tepidis siccanda. vlcuscula postremo præscriptis illitionibus, vel similibus facultate, illiniẽda. Verum quoniam diximus phymata quæ per cutem corporis uniuersi sparguntur, pariter atque illa quæ pudendas tantum partes occupant, per cutem digerenda esse, atque excutienda, sed ex diuerso tamen principio: siquidem pudendorum phymata ideo digerenda per cutem esse, ne eorum materia ad uiscera retrocedat: hæc vero, quò naturæ eò mouenti opitulemur, atque foueamus. Quocirca Hippocratis authoritatem adduximus, scilicet. Vndequaque natura repit etce. Quidam obiecit neque ineptè quidẽ inquiens, tantã excrementosam materiam corpori inesse posse, ut nisi saltem leui purgatorio medicamento minuatur, uix phymata ipsa nisi admodum longo temporis spatio sanari posse. Subiit statim alius quidam, obiiciens Galeni authoritatem, qui alopeciam (in qua nimirum, sicut & in hisce tuberculis, natura mouet ab nobilio-

ribus ad ignobiliores partes humorem uitia-
tũ) curat purgatione .eadem igitur ratione,
inquit,& in phymatis purgare licet. Nos ue
ro hiſce argumentis reſpondere poſſe arbitra
mur in hunc modum. Natura cum in alope
cia & phymatis mouet ad cutem humo-
rem uitiatum,is humor non pariter utrobi-
que eſt vitiatus.nam in illa vitiatus eſt per
prauam qualitatem manifeſtam, ſcilicet per
acredinem erodentem, atque exedentem: in
his uero per prauam qualitatem & occultam
& manifeſtam. Quamobrem primum caſus
ſunt diuerſi.Pręterea in utriſq; hiſce motibus
abinternis ad externa, natura vel ſpõte mo
uet vincens humorem,quem mouet,vel non
ſponte quidem,ſed per modum ſymptoma-
tis, ideſt impulſa, & uim paſſa ab humore
quem mouet.ſi ſponte quidem mouet, & ob
tenta uictoria ſupra humorem,ſibi opitulan-
dum eſt ac fauendum,& inde ducendus eſt,
quo natura ipſum inclinat,cum regio ſit opor
tuna.neque timere oportet vel alopeciæ vel
phymatum incrementum. nam uincente na
tura humorem,is iam coctus eſt,& ad medio
critatem ſuæ ſubſtantiæ,& ſuæ temperaturæ
reductus,iam non amplius mordax eſt, nec
immodice craſſus eſt,ut ſub cute poſſit retine
ri,alioqui a natura non uinceretur. tuto igi-

Solutiones

tur eò trahi poteſt,cum iam depoſita craſsitie ſub cute non immoretur,ſed vel in ſudorem manifeſtum,vel in halitum immanifeſtum digeratur,& in ambientem diſsipetur. Quòd ſi natura non ſponte,ſed per modum ſymptomatis,ideſt extimulata & uim paſſa mouet,id illi euenit,vel per humoris vitiatam qualitatem,vel eiuſdem quantitatem,vel utriuſque ratione. Statue igitur naturam utraque ratione extimulari,ad hunc enim modũ uis naturæ illata magis apparebit. Tunc vero vel ex eo humorum motu ſuſpitio erit alicuius uehementioris morbi quàm ſint phymata ipſa, vel alopecia,puta vel lepræ,vel elephantiaſeos , vel cancri, vel gangrænæ, & ſimilium pernicioſorum malorum: vel nulla talis eſt ſuſpitio. Si autem tale aliquod pernitioſum immineat,humoris motus non ſolum remittendus eſt & retardandus,verum etiam inhibendus. Quòd ſi dixeris, Vndecunq; natura repit, inde ducere &c. Dicimus Hippocratis theorema perpetuo verũm eſſe , cum natura ſponte mouet,non impulſa,non uim paſſa. aliàs nequaquàm ſemper. Medicus enim perpetuo imitator eſt naturæ ſponte agentis, nõ extimulatæ,neque in furorem actæ . Verum ſi nihil aliud ſæuius expectatur: ſi per quantitatem ſtimulatur, quantitas eſt demenda, ſiue

multis admotis cucurbitulis & scarificatis ipsarum locis, siue ciborum abstinentia, vel ciborum parcitate, siue frictionibus, siue externis illitionibus: si per qualitatem, ipsa per contrariam qualitatem est corrigenda. Hoc vero est coquere humorem, & ad mediocritatem sui temperamenti & substantiæ reuocare. Quæ ubi feceris, tunc intēdito ad naturę motum, qui si sit ad cutem, tu pariter per cutem euocato. Is enim motus iam est naturæ sponte agentis, non amplius extimulatæ, nam humor ad mediocritatem & substantiæ & temperamenti est reuocatus. Sin natura coctum humorē quiescere sinit, tu moue ipsum, si natura mouere deberet, ac non mouet quidem, moue inquam, siue per medicamentum purgatorium, scilicet si purgandus humor aluo sit uicinior, & viæ ad ipsam aluum sint paratę, id quod est corpus fluidum esse, vt dicebat Hippocrates: siue per vomitorium, si in ventriculo fluitet, atque innatet: siue per medicamentum quod vrinam cieat, scilicet si humor sit supra iecur, ac nō admodū sit multus. Subscribunt hæc doctrinæ magni Hippocratis, neque Galeno vel tantillum aduersantur.

Nūc vero ad binas alias inflammationes, quæ ex genere sunt carbonum, diuertamus. Hæ eisdem fere indicationibus curationem

expoſtulant,quibus & exedens herpes. ſcili-
cet vt vlcus qua parte eſt cruſtoſum,vehemē
tibus ſiccetur medicamentis,at tanto mitiori
bus quidem,quanto minus ima petit,ac depa
ſcit. Verum per ambitum cruſtoſæ partis ap
ponantur quæ refrigerent,ſiccentq́. Globuli
igitur & Andronis, & Paſionis,& Polyidæ
ſoluantur,non ex paſſo quidem neque ex vi
no neque ex poſca,ſed ex aqua vel ex ſuccis
ſiue ſereos,ſiue plantaginis,ſiue ſolani.In am-
bitu autem vel eædem herbæ contuſæ appo
nantur, vel earundem ſucci,vel etiam cata-
plaſma ex erui farina,& aceto mulſo. Verum
cum abſoluerimus curationes omnium ſolu-
tionum continuitatis,quæ contingere ſolent
in hoc morbi genere,nunc curationem inſti-
tuamus vnitæ ſolutionis. Dixeramus ſupe
rius,aliquando in hoc morbo euenire,ut per
vlcera glandis penis & præputii,ita inuicem
coaleſcant,ut nullo pacto diuelli queant , &
eo maxime ſi tumet penis. Quamobrem pri-
mum particulam tepidis,quò tumor remit-
tatur,foueri oportet:dehinc pinguibus irri-
gari,vt renitentia ſubſidat,& vlcuſcula de in
tegro ſuppurentur. Interueniente enim pure,
vnitæ partes ab inuicem ſeparantur. Hic pro
fecto curationis modus vnitam ſolutionem
ſanat,promouet autem continuitatis ſolutio-

nem. Alius vero curandi morbus est, vt citra puris generationem partes præter naturam vnitæ, scalpro separētur. Atqui nihilominus particulam affectam fotibus tepidis, irrigationibus, & illitionibus præparare oportet. Id quod neque citra prouocationem vlceris assequi licet. Nūc ad Oedema transeundum. Tumorem hunc per binas causas, a' quibus prodit, duplicem esse dicebamus, flatuosum vnum, alterum pituitosum. Ille in his qui ex aqua intercutem male habent, vel in tabe, vel in alio malo habitu in cruribus & pedibus oriri solet, potiusq; symptoma, quā morbus debet appellari. Quamobrem de ipso nunc agendum non est. Verum oedema quod fluxio pepererit pituitæ, in hunc modū mea sententia curari debet. Pituita vel concreta est, qualis in vetere œdemate esse solet, uel liquida. si concreta, prius liquari debet dehinc & digeri et siccari, & repelli. Liquatur pingui, ac leui frictione, & tepidis lotionibus, fotibusq;. Digeritur per ea, quæ caliditatē tenuē habēt, quale est lixiuium, magis uero etiam si sulphuris sit particeps. digeritur etiam noua spōgia adligata. Siccatur & per nitrum, & aphronitrum, & alumen si lixiuio sint adiecta. Repellitur autem per vincula, si de inferioribus ad superiora, quemadmodū in fracturis, de-

ducantur. At si liquida sit pituita, non tanta medicamentorum ui opus habet. sed satis erit noua spongia ex aqua lixina & aceto ap posita, & adligata. Sẽper vero mollitudinis, & duriciei corporum habenda ratio. nam mollioribus mitiora, durioribus vehemẽtio ra medicamenta sunt ex usu. Iam de Scirrhis vltimo loco agendum. Duplices hi sunt, sensu præditi, & carentes sensu. Qui sensu carẽt, carent & spe sanitatis, nihil enim, cui sanitas inniti ac super extrui possit, habent. Quis enim marmori vel gypso spiritum uitalem inspiret? De hoc igitur frustra laborandum non est. Alter uero, quia durus est, remollitionem, quia res præternaturalis est, exolutionẽ poscit. Remollitionem ex medullis & adipibus comparabis. in medullis præstantissima est ceruina, dehinc vitulina. in adipibus, anserinus, in genere uolatilium, in quadrupedum genere leoninus: post hos in uolatilium adipibus gallinaceus, in quadrupedum pardi adeps: dehinc vero ursinus, & taurinus. His igitur pinguibus, uel horum aliquo scirrhus illinitor. Illud vero seligitor quod scirrho & naturali corporis vel mollitudini, vel duritiei idonea proportione correspõdet. Quod si ui maiore uti oportet, aliquid ex malacticis adiicitor: talia autem sunt quæ sub sole fundi

possunt,scilicet ammoniacum,bdellium,myrrha,opoponax. Miscentur hęc aduersus scirrhos pinguibus,scilicet oleis,adipibus, & medullis,quò simul tumor,& remolliatur, & in halitum digeratur. Verum si durities probè sit remollita,possunt ex solo aceto & solui,& illiniri. Atqui si durus tumor nerueam musculi partem uel articulum aliquem obsideat,tūc maiore ui remollientium,& digerentium vti est opus. Primum igitur tumor ille durus pingui perfusione præparetur,pingue illud oleū tenue esto,quale est sabinum,uel id in quo viride anethum sit incoctum,vel origanum,uel serpillum. dehinc membrum denso linteò opertum ex ignito lapide pyrite,aceto acerrimo super asperso suffiatur. interea membrū sese inflectat, erigat, nullum motum non tentet.ad hunc enim modum commodè liquescit tumor. dehinc vero apposito aliquo ex medicamentis,quorum superius fecimus mētionem, discutitur atque euanescit.

Dicebamus supra cum de abscessu agebatur,quòd si materia abscessus inguinum, uel pudendorum ita naturam superet,ut ipsa materia retrocedat,& per corpus spargatur vniuersum, Viscera & reliquæ corporis partes hoc contagio morbi gallici inficiuntur. De hoc igitur inquinamento nunc agendum.

Quamobrē si delitescente abscessu scapulæ ingrauescant, si iugula & summi humeri dolent, ingruit suspitio non contemnenda gallicum morbum iam totum corpus occupasse. Quòd si præterea fauces rubeant, tumeantq́, iam non suspitio solum instat, sed certa fides, certus euentus rei. Grauitas igitur scapularum, quæ ex genere est lassitudinum, & faucium rubor & tumor, & iugulorum dolor, corpus excrementosum esse ostendunt. Quamobrem consideranda est præterita viuendi ratio hominis laborātis, in cibis, in potionibus, in ocio, in labore, in animi affectibus, in vigiliis, in somno, in corporis excrementis, siue præter consuetudinem uel expurgatis, vel retentis, vel etiam secundum morem excretis. Quæ omnia si corpus excremētosum esse ostendunt, spectandæ vrinæ certissimum quidem indicium eorum excrementorum, quæ intus sunt in venis. Insuper habenda est ratio temperaturæ præsentis, siue sit naturalis, siue sit acquisita, ætatis, habitus, & qualitatis aeris ambientis: quæ unà cum vrinis indicabunt, qualia & quæ sint corporis excrementa, Num scilicet ex genere bilis vtriusq́, an ex genere pituitæ, item num tenuia, num uero crassa, num etiam glutinosa, an glutinositate carentia. Cruda autem esse nemo

Corporis excrementosi notæ

est qui ambigat. Non enim morbi promouẽtur à cocta materia, sed à cruda. Languens per ætatem uigeat, habitu gracili & hirto, aer ambiens sit calidus siccusq́ , tempus uero æstiuum. urina sit abunde flaua, pauca, tenuis, & acer valde, nihil continens. Ex his liquet materiam esse bilem flauam, calidam, tenuemq́ & acrem. Hic nimirum omni ratione, idest per viuendi rationem, & per medicamenta postulat se refrigerari, & humectari. Versetur igitur in aere frigido humidoq́, irã, uigilias, & labores uitet, ac sicut singulis diebus cibũ capit, ita & communia excernat excrementa, stercora, lotiaq́. Quod vero natura non fecerit, tu potionibus, & his quæ mandi possunt, & sublutionibus, & glãdibus extimulato. Cibi frigidi sunto humidiq́. panes primum ex triticea farina bene munda cum modico fermento, modicè cocti, sine salibus. uescatur frigidis holeribus, ptissana hordeacea cum oleo, aceto, & sale non immodicis. Nam illud quidem si modum excesserit, cibis supernatat, & nidorulentas eructationes mouet. acetum vero si immodicum sit, ptissanam acescere facit, quod vitium sibi ferè est peculiare. sales autẽ immodici siccant nimis, nimisq́ adstringunt. Vescatur & saxatilibus piscibus, qui ex infirmo aceto, vel ex vnæ acerbæ succo condian-

tur. Bellaria ſunto lactucæ cauli, capita papaueri albi, intubi, ſem. melonum & coriandrorum & cucurbitæ & melones, omnia ex candidisſimo ſacchare condita. Vinum album eſto, tenue, & aquoſum, minime uetus. Nunc vero ad medicamenta deſcendamus. In medicamentis ea refrigerant & humectāt, de quibus ſupra cum pudendorum & inguinum phlegmones curationem tractabamus: eadem quia etiam bonam aluum faciebant, huic noſtro negotio inſeruient, conferentq;. Idonea etiam erūt quæ ex roſis, quæq; ex uiolis & ſacchare apparantur: Immo & illa confectio, quam διὰ ῥόδων Græci uocant, necnon ea, quæ à tribus ſandalis nomen eſt adepta. Interim vero dum per hanc uiuendi formam & per hæc & eis ſimilia corpus & humores immutantur, vrinæ ſpectentur diebus ſingulis. Quæ cum prius eſſent admodum flauæ, & tenues, & valde acres, nihilq; in ſeſe haberent, & paucæ eſſent, nunc maiore copia mingantur cum ſubſtantia nonnihil crasſiore, minus acri, colore hebetiore, cum quadam tenui nubecula inæquali, & rubra. Hæc vbi primum apparent, indicia ſunt obſcuræ cuiuſdam coctionis. Tu nihilominus prædictorum medicamentorum vel ſimilium vſum non deſere, ſed numero dierum & ſyruporum ſpreto, uri

nas,

nas, quæ tibi tandem exactam excremento-rum coctionem ostendent, obseruato. Hæ autem, ubi mediocritatem fuerint assequutæ in substantia, in quantitate, & colore, & nubecula, quæ aliás rubra erat, & inæqualis, & tenuis, nunc modice crassa apparet, albaq́; & lenis, & æqualis: spectato, quò natura tentans excrementorum purgationem, ea ipsa excremēta inclinet, num scilicet ad uesicam, num ad os ventriculi vomitum factura, num vero ad aluū, num ad cutē, vel pustulas, (id quod tamen uix accidere posse crediderim, si affatim cocta sunt excremēta), vel sudores euocatura. Quicquid autem horum tentet, tu eius operi inseruito, & opitulator. Nam undecunque ~~natura~~ natura repit &c. Si igitur moueat ad uesicam, medicamentis quæ urinam cieant admisceto, scilicet vel erysimum, vel asarum, vel calamum aromaticum, vel origanum, vel thymum, vel pulegium, vel thymbram, vel aliud ex cōsimilibus potestate: Sin ad os ventriculi, fauces vel digitis vel penna oleo madente stimulato, sit vero vel nardinū, vel cyprinum, vel irinum: Verum si ad cutē: tu ipsam rarefacientibus, & detergentibus, præparato. rarefacies leuibus frictionibus ex pingui aliquo, quod tenue sit, quale est oleū sabinum, chamæmelinum, & anethinum: qui-

bus si mel addideris, simul & rarefacies, & detergebis. adduc uero magis, si addideris Terebinthinam, uel oleũ abiegnum. Quod si adhuc vehementius detergere & euocare uolueris, cum oportunis pulueribus perfricato. Tales sunt ostrearum & bucinarũ & purpurarum testæ in tenuẽ pollinẽ redactæ. Sulphur vero hac facultate, ita excellit, ut cum vetere oleo, uel melle, vel terebinthina scabies & lepras. & lichenas non infrequenter sanet eiuscemodi enim affectus abstergit, materierum autem ipsarum nihil pellit in ima corporis, id quod ex eiusce generis medicamentis non pauca facere consueuere. Eadem pollent potestate sales usti, & nitrum, & aphronitrũ, & spuma nitri. Atqui alcyonia omnia detergunt, & excutiunt quidem, asperitatem enim omnia in sese habent. verum illud quod asperum nuncupatur, leue quidem est in superficie, asperum tamen est intus, calidissimum vero est omnium, ut etiam exurere pilos queat. quocirca aliis mitioribus vtimur aduersus lepras, & uitiligines, & scabies, & lichenas. sed asperum alcyonium cutem non solum detergit, uerum etiam abradit, ulceratq́. milesium vero alcyonium, quod uermibus persimile est figura, & colore rubens, molle est consistentia, & omnium tenuissimum, quocirca

ipso usto cum pingui aliquo, ad cutem detergendam, & superfluitates euocandas vti possumus magna securitate. Tu uero pro quantitate & modo substantiæ humoris euocandi mitioribus & uehementioribus uti potes. Verum interim, dum cutis apparatur, potionibus et medicamentis quæ manduntur, aliqua sunt admiscenda ex his, quæ sudores mouẽt: cuiusmodi sunt cyminum, anisum, serpyllum, polium, sisymbrium, costus, dictamum, & quæcunq; alia impetu sui caloris ad cutem pellunt. Quòd si natura ad aluum mouet, tu medicamentis purgatoriis, quę bilem flauam purgent, opitulator. Sunt vero ex simplicibus coma Absinthii, cuius decoctum & infusum dantur ab vnciis quinq; ad octo, pulueris ipsius à drachmis duabus ad tres, succi à drachmis tribus ad quatuor. Item Rosæ, quarum succus cum sacchare ab uncia una usque ad duas propinatur. syrupus autem factus cum succo, ab vnciis duabus usque ad quinq;. Itẽ & Violæ. quarum decoctum & infusum datur ab unciis quatuor ad octo, succus vero ab uncia una usque ad duas, syrupus autem ab unciis duabus usque ad quatuor, conditũ uero ab vncia una & semisse usque ad tres. Manna præterea, quæ datur à drachmis sex usque ad quindecim. Adhuc uero & Myro-

balani lutei, qui triti dantur à drachmis duabus vsque ad quinque, eorum vero infusum à drachmis quinque usque ad uiginti. Sũt præterea & Tamarindi, qui dantur ab unciis duabus usque ad quinque. Quin & Lactis serũ, quod ab unciis sex ad libram propinatur. Hæc uero exiguam uim habent: Maiorem Rha barbaricum, cuius infusum datur à drachmis duabus & semisse usque ad decẽ, eius vero contusum ab drachma una ad quatuor: Adhuc vero maiorem Scãmonium, quod à granis quinque vsque ad duodecim dari potest. In cõpositis Electuarium de Psyllio, Electuariũ Rosatum Mesues. Electuariũ Diacidoniten, Infusio rosarum, quam Syrupum rosatum solutiuum uocant, et Electuariũ succi rosarum Nicolai. Habita igitur ratione temperaturæ, & ætatis, & habitus, & morum hominis laborantis, insuper & qualitatis aeris ambientis, & temporis anni, & status cæli, nec non humorum quantitatis, adhuc vero & loci, de quo sunt trahendi, medicamenta tibi siue simplicia, siue composita seligito. Verum si exuperat pituita, cruda est illa quidem in morbi initio, sicut de flaua bile dicebamus. Est igitur vel aquosa nimis seri instar, vel crassa, vel etiã glutinosa. Illa calefieri postulat, quò inter calefaciendum, resoluta aquea sui parte, resi-

duum ad ſubſtantiæ mediocritaten reducatur: Hæc non calefieri ſolum, verum & detergeri, & ſecari, diuidiq́ꝫ. Calefaciunt, ſicut de refrigerantibus dicebamus, & oportuna viuendi ratio, & medicamenta, ſiue manſa, ſiue epota, ſiue appoſita. Statuamus igitur mulierem adoleſcentulam, colore candidam, pinguem, tactu mollem, glabram, ocio indulgẽtem, medio hyeme & eodem frigido, euaneſcente abſceſſu vel pudendorum vel inguinum, ſenliſſe in ſcapulis grauitatem, ſummis humeris, & iugulis indoluiſſe, uixq́ꝫ præ rumore faucium deglutire, & iam cæpiſſe rauceſcere. quis vltrò hanc morbo gallico inquinatam eſſe dubitabit? nemo quidem. His ſignis apparentibus ego ſanè ipſam & morbo gallico inquinatam, præterea per ſexum, per ætatem, colorem, pinguitudinem, tactus mollitiem, cutis leuitatem, demum per ocium, cui indulſit, etiam excrementoſam eſſe coniectabor. Quòd ſi præterea meierit aquoſum, tenue, nihil in ſeſe vel ſedimenti, vel ſuſpenſi, vel nubeculæ continens: iam non ſolum & morbo gallico inquinatam, & excrementoſam eſſe, ſed etiam oculata fide credidero, in ea ſeroſam exuberare pituitam. ſin vrina alba ſit & craſſa, & contineat vel nubeculam, vel rem ſuſpenſam craſſam, obſcurã, vix ſolubilem: opinabor pitui

signa pitui
tæ. ex vrina

tam crassam & viscidam exuberare. ambæ, quia crudæ sunt, coctionem indicant: illa per vnicam calefaciendi facultatem: hęc per hanc ipsam, & per facultatem detergendi, scilicet per ea, quę suapte natura caliditatem acredini associatam habuere. In ratione victus, sexus, temperatura, & mores, non calefacientium sed frigidorum vsum indicant. In morbis enim, quæ consueta sunt, qualia sunt seruari postulant, vt quæ sunt per naturam. seruantur autem omnia per sui similia, sicut per sui contraria submouentur. Quamobrem cum hæc languens per sexum, et temperaturam, & mores frigida sit, refrigerationem exposcit: at per humorem exuberantem, idest per pituitam, & per ætatem, & per qualitatem aeris ambientis, & per anni tempus, et cæli statum, se insigniter calefieri indicabit. Spectet igitur victus ratio ad calidum, sed tanto minus, quā to eadem indicatio sexui, temperamento naturali, & moribus languentis aduersatur. Cū igitur paria sint numero, quæ in victus ratione refrigerationem cum his, quæ calefactionem indicant, mediocritas inter calfaciendum & frigefaciendum seruanda venit. Quamobrem omnia ad mediocritatem spectent, Domus, in qua habitat, cibi, & potus, exercitia, somni, animi affectus, nec non & quæ con-

ex pituita Curatio

ſueta ſunt ſingulis diebus expurgari, ſcilicet ſtercora, vrinæ, & quæcunq; per cutem digeruntur. Ad hunc enim ſcopum intentus poteris omnia facile per teipſum reperire. Pariter vero & medicamenta ad temperatam caliditatem ſpectent, videlicet quæ ſorbentur, quę deuorantur, & quæ exterius apponuntur. Nunc vero modicam caliditatem habent, vrticæ ſemen & folia, anagallides vtræq;, dulces amygdalæ, glycyrhizæ radix, oleæ radix, & ipſius maturus fructus, Eryngium, cicerbita ſicca, & iuncus odoratus, uulgo ſquinanthum vocãt. Potes horum aliqua & alia ſimilis facultatis ex aqua coquere, ſacchar decocto addere, adhuc vero & paſſulas, & myxaria, vt ſimul cum moderata calefctione aluus leniatur, & id languenti mulieri propinare. potes item potionẽ moderatæ caliditatis ex ſimplicibus contrariarum facultatum, ſcilicet calidarum & frigidarum conficere, cui ſi aliqua addideris quæ bonam aluum faciant, ſicut paſſulas, glycyrhizam, et palmulas, nihil vlterius in huiuſcemodi excrementoſo affectu poteris deſiderare. Hac methodo Ioannes Meſue ſuum ſyrupum, quem acetoſum diarodon appellauit, et ſyrupum de hyſſopo cõpoſuit, qui in hoc genere excrementorum ſunt peropportuni, ad quorum exemplum poteris alios tibi

virtus ratio. Alterātia.

comparare. In his vero quæ mandi possunt, ex vsu essent conseruæ boraginis, & buglossi, item mel rosatum cum foliis. Nostro autem proposito conueniret confectionem quæ à rosis Diarodō appellatur cum pari portione aromatici rosati, commiscere. Hæc enim iuuare possunt crudæ pituitæ coctionem, nec possunt immodicum calorem excitare. Viscera vero, quorum vires necessariæ sunt succis cōcoquendis, hoc est ventriculus & iecur, cum moderatè calidis, modiceq; adstringentibus foueri possunt. hoc est cum absinthii coma, et sicca menta æquis portionibus, addita amborum quantitate ex rosis siccis. Hæc super tegula subignita calefiant, atque interim aspergantur vino tenui, odoro, & moderatè adstringente, & illis ipsis visceribus apponantur. Interea dum hæc aguntur, numerum dierum, quibus illis medicamentis usus fueris, minime computato, id quod faciunt pleriq; nostrates medici, & nihilominus apud rudem vulgum sunt illustres: sed vrinas per singulos dies contemplator, quæ vbi tandem mediocritatem habuerint, prout decet in exuberantia pituitæ, scilicet in modo substantiæ & in colore, & in his quæ continentur, purgationis iam quidem instat tempus. Quamobrem obseruato quò natura hunc pituitosum suc-

Corroborantia

cum expurgatura dirigat, atque inclinet, scili cet, vt de bile flaua dicebamus, num ad os ventriculi, num ad aluum, num ad vesicam, num vero ad cutem. & ad quancunq; harum partium mouerit, ipsam iuuato, vt superius didicisti. Nunc igitur de vomitu, de cute pręparanda, & sudoribus euocandis, deq; cienda vrina, nihil differemus, cum superius de his satis abundè dixerimus. Verum purgationem per aluum non licet silentio præterire. quoniam pro ratione purgandi humoris opus est medicamenta seligere. Purgant enim hæc bilem flauam, hæc pituitam tantum, hæc vero melancholiam, nec desunt quæ bina humorum genera, quæ vè omnia simul purgent. Trahunt enim pituitam in myrrobalanis, Cebuli, qui triti dantur à drachmis duabus ad quatuor. eorum vero infusum à quatuor drachmis usque ad decem, Item Emblici, & pariter Bellirici, qui triti exhibenur à drachma vna ad tres. infusum vero eorum ab drachmis tribus ad sex. Adhuc Hyssopus hortensis & montanus, quorũ decoctio datur à drachmis quinq; ad decem. puluis à duabus drachmis ad quatuor. & hæc quidem faciliter: Maiore autem vi Turbith, Is enim in puluerem redactus datur à drachma vna ad duas, eius vero decoctum à drachmis duabus ad qua-

pituita purgatia.

tuor. Præterea & Agaricus, cuius puluis dari
poteſt a drachma vna ad duas, decoctio à
drachmis duabus ad quinque. Adhuc vero mul
to maiore ui purgat Agreſtis cucurbita, quã
Græci κολοκύνθιδα appellant, cuius ſubſtantia
datur à caractis ſex vſque ad decem, floris ve
ro ipſius à drachma vna ad duas. Modus ve-
ro reliquorum dicetur paulo inferius cum de
purgatione agemus humorum diuerſorum.
Præterea & Tithymalus, & Elateriũ, & gra
num Gnidiũ, & Cartami ſemen. Hæc de me
dicamentis ſimplicibus quę ducunt pituitam.

In cõpoſitis Picra Galeni ſimplicior pri
mas habet, quia cum facilitate trahit pituitã,
& humiditates crudas in viſceribus attenuat
& detergit & concoquit, immo & reſoluit,
flatus item diſcutit, & viſcerum robur auget.
Atqui purgat vehementius eundem humo-
rẽ Hiera Hermetis, & Archigenis, inſuper &
medicamentum ex Palmulis, διὰ φοινίκων vo-
cant. Potes iam per teipſum ſiue ſimplicibus
purgatoriis pituitæ vti, ſiue ex eiſdem com-
poſita comparare, ſiue vti compoſitis aliorũ,
modo indicationes ſumas cum ab humoris
purgandi modo & ſubſtantia, tum à loco in
quo reſidet, tum vero à viribus, & tempera-
mẽto, & habitu, & ætate hominis laborantis,
item à regione, & aeris qualitate, anni tempo

re &c. eadem vero tibi etiam modum medi-
camenti porrigendi, & temporis occasionem
indicabunt. Verum affectus etiam hominis
purgandi in purgationibus ipsis iuris nonni
hil habet. Aliqui enim ita affecti sunt, vt pur
gatoriam potionem sorbere nequeant, pillu
las autem facile possint deglutire, uel etiam
crassiores bolos. aliqui neque illud, neque hoc
faciant, sed solidiora sacchare operta mandāt,
deuorentq́. Tu ergo taliter affectorum habe-
to rationem, & pro ipsorum affectu medica-
menta componito, ac suppeditato. Tempus
vero iam est ut de exuberante melancholia
disseramus. Languens igitur iuuenis esto be-
ne habitus, colore per naturam flauus, modi-
ce hirtus, venas habeto latas. arteriarum pul
sus per sanitatem magnos & fortes, modice
celeres & frequentes, non molles non etiam
duros: nunc vero paruos, infirmos, segnesq́,
& raros, immo iam etiā nonnihil duros. sit
nunc præter consuetudinem aluo astricta, sic-
ca admodum deiiciat, & nidorulēta, et nigra.
mingat tenuia, pellucida, acria, nihil in se ha-
bentia vel sedimenti, vel suspensi, vel nubis.
Hic inquam medio vere, & eodem tempera-
to, ex delitescente inguinum vel pudendo-
rum abscessu grauitatem in scapulis iam ali-
quandiu sentire cœperit, indoluerit summis

humeris,iugulis, & sincipite, tumores duri sincipit occuparint,hi ita inhæreant,vt caluariæ impacti esse uideantur. Nos ex delitescentia abscessus inguinum, & scapularum grauitate,ex dolore in summis humeris,& iugulis, & sincipite, & ex tumoribus duris caluariæ hærentibus ac ferè impactis,hominem opinabimur gallico morbo laborare. Verum ex hominis ætate, & habitu,& colore naturali, & temporis anni temperie,ad hæc ex pilorum mediocritate,venarum amplitudine, pulsuũ naturalium bonitate,præsentium vero paruitate,imbecillitate,duritie,ac segnitie: opinabimur non solum gallico morbo laborare, sed etiam admodum & periculoso & sæuo. In morbis enim magis periclitãtur quicunq; naturæ,ætati &c. Atqui ex aluo præter morem astricta, ex stercoribus siccis,tetris, ac nidorulentis,Item ex vrinarum tenuitate, perspicuitate,& contentorum caritate, non dubitamus melancholiam exuberare,& eandem per vstionem a sui generis mediocritate recessisse. Ad mediocritatem igitur per sui contraria reduci debet, dehinc purgari. Contraria sunt humiditas & frigiditas moderatæ; dicimus moderatæ,quoniam hic languens per naturalem temperaturam,ætatem,perq; corporis habitum naturalem,nulla eget mutatio

ne, sed sui tutela tantum, sed per humorem vstum, quo immodicè est refertus, postulat et frigefieri, & humectari: tantum scilicet, quantum à mediocritate bilis, succus hic declinauit. Hæc vero & per viuendi rationem, & per medicamenta quæri debent. Verum quoniam de his in ea parte, in qua de curatione calidæ præternaturalis intemperaturæ, & in curatione, siue præ seruatione, quæ fit per purgationē bilis flauæ, satis loquuti sumus: nunc opus non est vt de victus ratione vel de medicamentis, quę bilem vstam ad bilis mediocritatem reuocant, disseramus. Sed nūc illud tantum debemus obseruare, vt tāto frigidioribus, & humidioribus victu & medicamentis vtamur, quanto bilis vsta, flaua bile calidior est sicciorq́; Vrinæ vero sæpissimè contemplandæ. Hæ vbi mediocritatem prout licet in atræ bilis excessu adeptæ fuerint, in colore, in modo substantiæ, & in contentis: tunc statim purgationis ineunda ratio, & sedulo obseruanda est naturæ inclinatio ac propensio. Verum si natura succum hunc, siue ad cutem, siue ad uesicam dirigat, quomodo sibi sit opitulandum, superius, quantum negotio expediebat, dictum fuit, nec opus nunc est vt eadem vel similia repetamus. Atqui si succum hunc ad os ventriculi moueat, idest si vomi-

victus ratio

tionem attentet, tametsi dixerimus quomo-
do vomitio sit proritanda, nihilominus huic
tanto affectui, & naturæ hominis admodum
contumaci, nostra quidem sentẽtia, satisfactũ
non est. Extremis enim morbis extrema re-
media sunt ex usu. Quocirca ad Elleborum
confugiendum esse arbitramur. potest enim
elleborus corpora permutare, temperaturam
corrigere, & eandem iuniorem & fortionem
reddere. Verum non omnia hominũ corpo
ra medicationem per elleborum ferre pos-
sunt. sed uiri quidem magis quàm mulieres,
& ex his ipsis quidem, qui per habitum sunt
fortiores. Quamobrem qui effœminati sunt,
& qui admodum sunt habitu pingues, vel
etiam exiles, quiq; pectore sunt excarni, &
longo collo, puerique, & senes, & qui admo-
dum frigido sunt temperamento, quiq; bene
habent, & sanguine abundant, & qui difficul
ter vomunt, tandem vero & qui animo sunt
pusilli, nequeunt citra periculum ellebori
vsum ferre. Vtendi vẽro tempus oportunum
ver, dehinc autumnus: incõmoda sunt æstas
& hiems, nisi magna vrget necessitas. Quo-
circa vbi vrget necessitas per elleborum mi-
nore noxa curari possunt hieme, qui admo-
dum calido sunt temperamento, æstate vero
senes. Cœli status oportunior iucundus, sere-

nus, calidusq́. Temporis occasio in morbis qui intermittunt, est ipsa morbi intermissio & quies. vbi vero nulla sit morbi intermissio, quæuis temporis occasio admitti potest. Atqui in quartanis, & in destillationibus ad intestina, ipsummet inuasionis tempus. Verum, quoniam in hac ratione medendi per elleborum aliquod incommoda solent accidere, scilicet vellicationes ventriculi, animi defectus, & conuulsiones; aliquibus remediis hoc genus medendi præoccupare est opus. Pro ventriculi vellicatione, aquam calidam, et frigidã prius parare oportet, & hyssopi decoctum, vel mellis, vel rutæ, vel pulegii. Pro defectione animi, acetum, poma, panem calidum, vinum, tostas auiculas. Pro cõuulsione, oleũ commune, sicyonium, sales, chalbanem, castorium, cyprinum oleum, vel narcissinũ, vel irinum, pennas, sternutatoria, varias cucurbitulas, vehiculum, lecticam cum molli stragulo, præterea & clysterem. Atqui optimum elleborum nosse oportet, quò nostrũ opus fœlix sit & faustum, nec frustra laboremus, hominemq́ inaniter torqueamus. Festucas igitur admodum habeto multas, pendentes ab radice vna, easdem vero distentas paruasq́. quæ nec radices quidem habeant, nec in acutum desinant, caudæ muris instar,

simptoma tibus [illegible] laboro. [illegible]

Albus,intus cãdidior,foris pallidior: Niger, parte interna candidus,externa niger,plenus ſit vterq; & carnoſus, vterq; friabilis, in fractione fumidum quiddam emittant, non puluerem, qui enim puluerem ædunt, ſapiunt vetuſtatem,ſit vterq; primum inter mandendum dulcis quodammodo, deinde modice acer,poſtremo feruidus, & multam ſaliuam proliciat. vere uellantur,radice adduc prægnante. Hæc de ellebori bonitate. Verum quoniam nõ omnes qui elleborum ſunt ſumpturi,ad ipſius purgationẽ probe ſunt comparati,ſed aliqui ſunt,qui facilè quidem vomant,aliqui vero qui difficulter,& iſtos quidem antequàm ad elleborum ducantur, præparare oportet.At duplici ratione præparantur,vna per humectationem ſolidarum corporis partium, alia per vomitoria elleboro mitiora.Humectantur ſolidæ partes dupliciter,ſcilicet ſi pluri cibo, & quiete præoccupẽt ellebori potionem.Iuxta illud, Ad elleboros qui non facile ſupra purgantur,&c. Qui igitur difficulter vomunt,& elleborum ſunt ſumpturi,per aliquot dies otio indulgeant, ne alimenta quibus ſolidæ partes humectari debent,per corporis motus liqueſcant, in halitum digerantur & euaneſcant.Interim veſcantur pluri cibo,& omni medicamentoſa

qua-

qualitate experte, acerba, acri, ſaluginoſa, deniq; & amara. deinceps mitioribus medicamentis vomitus proritetur. Sunto igitur medicamenta non acerba, non ſicca, ſed vel dulcia potius, uel acria. In his enim primas habẽt raphanus, eruca, & vetus ſalſamentum: In illis autem ptiſſana cum melle, carnes pingues, & dulces amygdalæ, & ſemina cucumeris, & peponum melle macerata. In his vero, quę elixantur, non iuſcula ſolum ſorbere oportet, ſed totam ipſam molem & ſorbere & manducare, neque in mandendo diutius immorari. ad hunc enim modum minus in ventriculo conficiuntur, & facilius euomuntur. Vina ſunto dulcia, & actu tepida, quæ enim talia ſunt, in ventriculo fluitant, & ſumma petũt. Verum & hoc optimum fuerit vomitu proliciendo. ſumito decocti raphani, & aquæ in qua caricæ fuerint maceratæ, pares portiones, hæc tepida non exigua quantitate potanda porrigito ieiuno homini, ut euomat ante cibum, & ut euomere facilius á cibo posſit. eſto vero raphanus acer valde. Hunc item in tenuia fruſtra ſecare potes, deinde integram noctem in aceto & melle macerare, poſtmodum multum ipſius deuorare, & per exigua temporis interualla nonnihil eius aceti mulſi ſuperſorbere. deinceps duas horas leniter in-

ambulare, postremo multa tepida aqua epota digitis vel penna oleo intincta vomitum proritare. Vbi vero per hæc ventriculum vomitionibus assuefeceris, tandem tres dies salte mà carnibus abstineto, nec non ab aliis edulijs & potibus, quibus gignitur crassus succus. Hęc vero de pręparatione ad elleborum. Nunc de differẽtiis exhibendi agendum. Modus autem simplicior præbendi elleborum, qui potius apparatus ad elleborum dici debet, quàm modus ellebori exhibendi, est huiusmodi. Sumuntur raphani, & stimulis arũdineis punguntur, postea optimi ellebori festucæ foraminibus illis infiguntur, in quibus vbi integram noctem manserint, festucis amotis, raphanus in frustra secatur, & ex aceto mulso deuoratur, dehinc languens ad duas horas uomitum proritet siue digitis siue penna. atqui obseruandum est, nequa ellebori frustula in raphano relinquantur. sunto autẽ ellebori festucæ à drachmis duabus ad sex pro virium languentis ratione, & corporis apparatu. Supersunt tres alii modi prębendi elleborum. sunt enim qui infusum eius propinant, sunt qui decoctum, sunt vero etiam qui substantiam ipsius præbent, & horum ali qui forficibus sectum, aliqui vero contusum & cribratum. Qui in tenues partes sectus

porrigitur, cito purgare incipit, ut in summa post horas binas, & citra multam vellicationem purgat vtranq; bilem & pituitam, & ipse quidem in spatio quatuor aut quinq; horarum, vomitione vnà cum humoribus expurgatus, finem purgationi imponit. Qui vero contusus & cribratus in tenuem pollinem est versus, tardè admodum opus purgandi inuadit, vt sæpe etiam vltra quatuor vel etiã quinq; horas auspicetur. Ducit & is omne genus bilis & pituitæ, & periculum conuulsionis affert, nec non immodicæ purgationis: at multo maiore vtilitate purgationem in longum profert. Datur infusum ellebori senibus & pueris, & his qui fluido sunt habitu, & qui morbo non admodum difficili detinentur. Oportet autẽ ellebori drachmas quinque ex aquæ pluuialis hemina media irrigare, sinere per tres dies, dehinc colare: vbi colaueris, & calefeceris, totum propinare: semper tamen animaduertere, vt modus infusi proportione respondeat uiribus ægrotantis, & quantitati, & substantiæ humoris expurgandi. Decoctum uero datur & illis & robustionibus quàm sint illi. apparatur autem in hunc modum. Sumuntur ellebori optimi vnciæ binæ, aquæ pluuialis hemina, in ea quinque dies maceratur, dehinc coquitur in mitioribus pru

nis ad tertiam aquæ partem,postea elleborus inter colandum exprimitur, decocto æqua pars despumati mellis adiicitur,postmodum ad mellis crassitudinem coquitur.datur sorbendum sub magni cochlearis mensura, vel ad summum cochlearium duûm.potest & cũ aqua calida,& cum alia sorbitione permisceri. Aeger vero prius vomitionibus insueuerit,sicut superius dictum fuit,ieiunus sit,præassumptos cibos probè coxerit,alui excremẽta siue sponte,siue per infusum clysterem deiecerit.Propinatus in hunc modum, neq; con uulsiones,neque contractiones,neque immodicam purgationem facit, efficitq; vt medicus,& languens de vlteriori irritatione medi tentur:ut is sectum etiam porrigere,hic sumere nõ diffidat.Sectus autem elleborus, et his, qui maiore auxiliorum momento, maioreq; superfluitatum excusſione, quàm superiores opus habent,fortionibusq; & audacioribus, & his qui facilius uomunt,dandus.At contusus & tenuissimo cribro excussus,adhuc istis ipsis vel audacioribus,vel qui plus eiusce generis medicationi insueuere,est porrigendus. Sectus apparatur in hũc modum. sumuntur festucarum optimi ellebori drachmæ binæ, vel ad summum binæ cum dimidia, forficibus secantur in frustula selami magnitudine.

quod puluerulentũ eſt, ex linteo excutitur, ne languens ſuffocari periclitetur, nimis enim efficax. dehinc fragmenta tenuia detrahantur, ſuffocationẽ enim & hęc ipſa afferre poſſunt. reſiduum ubi in ſuccum vel ptiſſanæ, vel halicę coxeris, edẽdũ porrigito. poſtmodũ ne q̃d ellebori vel in faucibus, uel in gula relinquatur, aliquid vel mulſæ aquæ, vel puræ potillato. Ea uero pars ſecti ellebori, quæ ſubſtantiam habet farinæ craſſioris, ubi in mortario cõtuſa fuerit, põdere drachmæ vnius & duorũ obolorum ad ſummum, cribrata tenuiſſimo cribro, & parte eius tenuiſſima detracta, datur ex halica, ſcilicet id quod eſt in ipſa ſolidius, pleniusq́;. Quod vero tenue eſt, iterum contundimus, & diligenter cribramus. dehinc ex melle præcocto & ſolidiſſimo in pillulas reformamus, et deglutiẽdas porrigimus.

Mos vero eſt antiquorum his qui à potione huius medicamenti facile purgantur, aquã frigidam ſorbendam dare, dehinc iubere vt olfaciant ad uirium conſolationem, odorata. Dormiant, vel decumbant, vel ſtatim duabus horis per quietẽ otientur, ne citius quàm decet medicamentum euomatur. poſt hæc autem moueri iubent. Vomituri primo caliditatem excipiunt in uentriculi ore, atque in gargareone, ipſis deinde os ſaliua perhume

scit. postea uero euomunt cibi aliquid & medicamenti unà cum pituita, posthæc pituitam & bilem, atque aliquid medicamenti, deinceps bilem puram. sæpe uero & uenter subducitur, singultiunt autem leuiter, & si tolerabilior sit purgatio, & facies perrubescit. Quòd si purgatio faciliter cedit, facies probè coloratur, & singultus cessat. Verum enim vero si in media purgatione singultiunt, tu mulsam vel rutæ decoctum vel aquam tepidam propinato. purgatione expleta, lauator, cibũ præterea sumito. Quòd si purgatio in longum proferatur, mulsam calidam ruta incocta sorbendam dato, vel aquam oleo mixtam ὑδρέλαιον Græci vocant. dehinc penna oleo intincta vel cyprino, vel irino vomitionem proritato, & recumbens in pensili lectica dimouetor. Quòd si magna cum perturbatione suffocationis metus instet, infusionis ellebori cyathos tres propinato, quam etiam paratam habere oportet. sua enim qualitate purgationi opitulatur. Verum si neque hac potione suffocationis periculum amouetur, acerrimo clysteri uacuato. Dato uero & ipsis chalbanes obolos tres, non ad uomitionem excitandam, sed ad periculum suffocationis amouendum. Interim dum in pensili lectica nullo non tempore dimouetur, & dum pẽ

na vomitionem proritare non desinit, forti sternutatorio etiam uti præcipito. Mitescit autem singultus purgatione accedente, sicuti dictum fuit. Atqui si adhuc uehemens esse perseueret, sternutatoriis instato, & cucurbitulis vtitor secundum totam spinam, ac præsertim secundum magnas vertebras transuersi septi. Nam cucurbitulæ immorantes, os uentriculi ab singultu contractum, & quasi obliquatum dirigunt nō infrequenter. Præterea partes extremas corporis uincito, cōtrectato, & in frigidam aquam demittito.

Verum quoniam ex purgatione per elleborum sæpe accidit ut crura & manus contrahantur, sunt hi quidem leniendi multa pinguitudine, multa insuper palpatione, fricatione & fotu non partium extremarum tantum, verum etiam & musculorum qui sunt in suris. Illinantur igitur oleo dulci, uel sicyonio, uel aliquo ex medicamentis quæ lassitudines sedant, ἄκοπα Græci appellant. Adiiciatur illitionibus castorium, & potandum porrigatur. Iuuat uero ipsos balneum in primis, si ipsius facultas suppetat: sin minus, solium. Totum igitur corpus, ac præsertim contractæ partes multo oleo dulci inungantur. aqua esto bene temperata ut in ea diutius immorari possit, sic enim conuulsiones sedabuntur.

tuncq; statim panem in diluto uino maceratum languenti porrigito, uel immixto ex succo vuæ acerbæ & melle, ὀμφακόμελι uocant exhibeto, scilicet si uehementer sit purgatus. Quòd si à cibo calorem in ore uentriculi persentiscat, ὀμφακόμελι calida aqua temperatum ægroto potandum porrgito: dehinc uero secundo, si opus fuerit, ex aqua frigida temperatum. exinde uero alimenta sunto boni succi. vina uero & tenuia & uetera. Hæc uero de præparatione ellebori, & de modis exhibendi satis sunto. superest nunc ut exponamus qbus in morbis sit ex usu, qbus uero minime.

Morbus qbus morbis cofert.

Elleborus igitur in diuturnis morbis, & uehementibus est ex usu, & his qui ab aliis medicamentis nihil opis suscepere, scilicet laborantibus aqua intercutem, elephanticis, male habitis, iandiu resolutis, comitialibus & melancholicis morbis, & arthriticis, & podagricis. Sed lõgum esset omnes morbos, quibus elleborus prodest, enarrare, nec præ copia quis facile id præstare posset. At non minori utilitate morbi, quibus elleborus nocere posset, forent recensendi. In his sunt sanguinis reiectatio, spiritus difficultas cum suffocationis metu, suspecta oculorum suffusio, affectus, qui ad caput tantum spectant, & horum maxime qui per temporum interstitia cum

faciei rubore uiolentos dolores ferunt, præterea & suffocationes uterinæ, & frequentes animi defectiones, & vasorum distentiones.

Iam de purgatione bilis atræ per uomitũ satis à nobis dictum nunc est. superest modo vt de purgatione per aluum eiuscemodi humoris disseramus. Quamobrem si natura hunc humorem præcoctum ad aluum dirigat, ipsam iuuare oportet purgatoriis medicamentis, & eisdem oportunis. Sunt vero oportuna quæcunq; atram bilẽ respiciunt, & eius quantitatem, & locum unde promouetur, insuper ægrotantis uires, ætatem, habitum &c. Multa vero sunt cum simplicia tum composita medicamenta, quæ bilem atram purgant. In simplicibus Myrabalani indi, Lactis serum, Fumaria, siue Fumus terræ, Pulegium, Tragoriganũ, Parthenuiũ, Alyssonq;. Hæc uero imbecilliora & mitiora. Vehementiora autem Polypodium, trahit enim & pituitam. lapis Armenius, folia & folliculi Senæ. sed folia sunt efficatiora folliculis, Dicat Ioannes Mesue quicquid uelit, experientia contrarium probat. Experientia vero & ipsa docet, quòd præter atram bilem trahat secundo pituitam, grauem illam quidem, & nõ nihil acrem, vt inde pondera sentiantur in imo uentre, & excitet tenasmum idest inanẽ

cupiditatem egerendi. Hæc de ſimplicibus medicamentis quæ atram bilem ducunt. Qua vero arte ex ſimplicibus purgatoriis medicamentis compoſita conficiantur, pauló inferius oſtendemus, quando de exuberantia diuerſorum humorum diſſeremus. Nunc compoſita, quę atram bilem purgant, explicemus. In his ſunt utræq; cõfectiones Hamech, pillulæ Indę, pillule de lapide Lazuli, pillulæ de lapide Armeno. Tu uero ſumpta indicatione ab humoris & ſubſtantia & quantitate, & à loco unde purgari debet, & à languentis uiribus, ætate &c. quæ tibi medicamenti præſcribunt quantitatem, utitor vel ſimplicibus, vel compoſitis prout lubet. huic enim arti innitens, errores & infamiam apud doctos declinabis, & conſcientia rei bene ac fæliciter geſtæ ex animo iubilabis.

Verum ſi non vnum tantum humorum genus exuberat, ſed vel duo, vel ſimul omnia, ſcilicet vel bilis flaua cum pituita, vel eadem cum bile atra, vel cum atra bile pituita, vel hi humores omnes ſimul: tunc vel vno ſimplici purgatorio medicamento, quod ſingulis humoribus reſpondeat uti oportet, vel in vnũ ſimul diuerſa commiſcere.

In his autem quæ diuerſos humores purgant, ſunt Peplus, quem pharmacopolæ Eſu

lam rotundam uocant, & Peplion. ambo autem quoniam paribus facultatibus constant, simul recensentur, Nam eorum semina, & aliquando vnà cum germinibus siccata in umbra, contusaq; & cribrata, pondere scrupulorum quatuor data ex aqua mulsa, & super absorpta pauxilla quantitate aceti, post flauam bilem, bilem atram & pituitam ducunt, & disrumpunt flatus. quò fit ut affectibus flatuosis psint, q initia sũt melãcholiæ. Prosunt etiam diuturnis inflãmationibus lienis, uteri, & coli, & mollibus tumoribus imi ventris.

Polypodium atram bilem & pituitam purgat. datur radix eius pondere scrupulorum septem, vel minus prout vires ferũt. Verũ in diluta aqua mulsa prius macerari oportet. potest et super salsamentis abrasa ante prãdiũ mãducari. Purgat uero mediocriter & citra lęsionẽ uel in iusculo gallinę uel in ptissana elixata.

Lapis Armenus atram bilem, & omnia quæ crassa & glutinosa sanguini commiscentur, purgat. quamobrem datur pondere scrupulorum quatuor, vel plus vel minus pro virium modo, melancholicis & elephanticis, & similibus.

Centaurium minus crassissimam bilem & mucores purgat. quocirca potandum datur decoctum ipsius coxendicis, & lienosis, sunto

vrinę sulci
medicamito

autem centaurii ſcrupuli ſeptem, aquæ he-
mina. Coquitur vero ad dimidium.

Colocynthis pituitam & bilem & mucco
res purgat. quare optimum medicamentum
eſt omnibus morbis qui difficulter excutiun-
tur, & qui quodammodo ſunt ſcirrhoſi. Da-
tur interioris partis ipſius quantitas duûm
ſcrupulorum ex aquæ mulſæ cyathis duo-
bus: imbecillioribus autem quantitas vnius
tantum. Verum eligenda eſt quæ candida eſt
& mollis: ſicca enim & nigricans, mala. atqui
contunditor & leuigator diligenter. ſæpius
uero cribrator. ipſa vero, cum vti volueris, in
mortario omni cum diligentia ex aqua mul-
ſa leuigator. Accidit enim vt vbi contuſa fue
rit, antequàm irrigetur, tenuiſſima eſſe videa
tur, cum vero in mulſa maduerit, intumeat
valde, adeo vt qui eam uiderit, non ſatis fuiſ-
ſe cribratam ſuſpicetur: quod ſi forte accide
rit, hærent partes illæ quæ non probè ex mul
ſa fuerint leuigatæ, ventri aliquando, aliquan
do ori ipſius, ſed maxime quidem inuolutio-
nibus inteſtinorum: quo fit ut per ſui acredi-
nem & mordacem qualitatem vlcerent inte-
ſtina, & inferant nerueas paſſiones, ſcilicet tor
mina & contractiones. Quamobrem opus eſt
ipſam ſumma cum attentione ex mulſa aqua
leuigare. Verum ſi mitius purgare uolueris,

magnam colocynthida aperito. vbi aperta fuerit, quicquid seminũ est, detrahito. dehinc reposita in ipsa sine seminibus lanuginosa parte, ipsam impleto vel passo, vel vetere & dulci vino, sicq́ʒ sinito diem & noctem irrigari. posthæc vinum linteo percolatum, & calefactum, bibendum dato. optimè enim arquatos purgat, nec non eos, qui per summa corporis pustulas habent liuidas, & eminentes.

Tithymalus omnis pituitam et bilẽ trahit. dantur vero ipsius ramusculi uirides, immo & pauxillum in testaceo aliquo torrefacti, dehinc leuigati, & ad eum modum pondere scrupulorum quatuor trium uè in aqua cum farina cõmiscentur & potantur. siccati enim sunt infirmiores. Tu vero radicem eius tithymali qui Characias nũcupatur, vbi in vmbra siccaueris, cum usus postulat, detractum corticem contusum & cribratum pondere scrupulorũ quatuor in vino dulci & vetere integram diem & noctem maceratum, linteo percolato, postea nonnihil calefacito, & propinato. purgat id optime: ut sint qui ipso in omnibus, vt arcano remedio vtantur. Verum & Tithymali, qui iuxta aquam & in humidis locis, & syluosis producitur, liquor probè & sine noxa purgat, scilicet si farina vel sicco pane leuigato excipiatur, deturq́ʒ ad magnitudinem nu

Cologuinthidis farula[illegible]

cis auellanæ. Eius vero liquoris guttæ quatuor quinqueuè dantur ab aliquibus, vel caricis vel farina exceptæ. Atqui epotus, linguam & vicinas partes uehementer exulcerat, & ventriculum incendit.

Elateriũ bilẽ & pituitã purgat. datur obolis tribus cũ hemina media lactis nuper mulcti.

Granum Cnidium purgat humores aqueos, & serosos, purgat vero etiam moderatè bilem, & pituitam. habet autem qualitatem igneam, & peracutam. Datur pars interna granorum triginta, ubi eam cum farina contuseris, & cum vino confuseris. Verum si leuius purgare uolueris, dato grana vel viginti vel quindecim. A potione parum olei rosacei supersorbeto, scilicet ne fauces exurantur. at præstiterit leuigata ex melle cocto in pillulas conformare.

Agaricus purgat pituitam & bilem, at non acriter. Dantur huius drachmæ binæ cum aqua mulsa uel aceto mulso. & ori uentriculi per leuitatem, cuius gratia innatat, officit.

Thymus pituitam & bilem abunde & sinę noxa purgat. Cõtundũtur corymbi ipsius, & cribrantur, dãturq́; põdere drachmarum quatuor triumuè cum modico sale & posca.

Rapum terrę κυκλάμινον uocant grȩci, admodum probè contusum & leuigatum pon-

dere à granis quindecim ad mediam drachmam cum posca propinatur. succi uero eius à granis quindecim ad scrupulos quatuor. decocti vero radicis ab vncia vna ad quatuor. Purgat id pituitam & bilem, & sudorem mouet. Eius autẽ proliciendi cum instat necessitas, medicamento epoto lãguens in operis naturę auxiliũ decũbat, cooperiatur et foueatur.

Medicamenta simplicia recensuimus, quæ sigillatim priuatos ac peculiares humores purgare possunt, & adiecimus mensuram aut pondus quibus singula porrigũtur: Vt inde sumpto initio methodum idest uiam & rationem apponamus, qua plura simul citra languentis lęsionem possimus commiscere. Ad hęc vero miscenda compellimur, cum non vnam humoris speciem sed plures simul purgare oportet, nec suppetit medicamẽtũ simplex, p quod id cõmodè & citra noxam exequi ualeamus. tũcenim miscemus uel duo simul, vel tria, vel etiam plura pro varietate humorum, qui purgari debent. Est & alia miscendorum medicamentorum necessitas eiusmodi. Habent ferè omnia medicamenta purgatoria insignem aliquam qualitatem, per quam vel gustandi sensum, vel tangendi, vel odorandi, lędant. Harum vero singulis contraria admiscere oportet, quò infestę illę qualitates vel de medio tol

lantur, vel minuantur, vel ſaltim fiant mitio-
res. Siquis igitur duos humores ſimul purga
re velit, duo ſimplicia purgatoria medica-
menta ſeligat, quorum alterutrum alterutro
humori ex aduerſo reſpõdeat. eſto vero quã
titas vtriusq;, medietas vel ponderis vel men
ſuræ, ſub quibus vtrunq; ſeorſim exhibeba-
tur: ſin tria ſint miſcenda, tertia pars eius, quod
ſeorſim exhibebatur, admiſcetor: ſin quatuor,
quarta pars ſingulorum: & hoc quidem, cum
ſinguli humores æquo modo & exuberant,
& egent purgatione. Vbi vero eorum ali-
quis cæteros quantitate excellit, ſui medica-
menti quantitas, cæterorum ac ſingulorum
quantitatem ad proportionem opus eſt, vt
excellat. Dehinc olidis & graue olentibus per
ſuauia & odorata, amaris per dulcia, acribus
per glutinoſa, emplaſtica vocant, ſalſis per in
ſulſa, acerbis per matura, aſtringentibus per
laxantia, laxantibus per aſtringentia repu-
gnato. Ad hunc igitur modum ex ſimplici-
cibus purgatoriis medicamentis cõpoſita, put
vſus, & tẽporis occaſio poſtulabũt, apparato.
Hęc de excremẽtorũ purgatione ſatis ſunto.

Atqui ſolent vitiati humores poſt purga
tionem pro ſua ipſorum natura prauas ali-
quas intemperies relinquere ſiue in corpore
vniuerſo, ſiue in præcipuis ipſius partibus,
mem-

membris ve: quæ nisi per contraria amoueantur, de integro consimiles humores vel etiam deteriores generabunt congerentque. Harum igitur singulas, singulis contrariis corrigere atque fugare oportet: calidas frigidis, frigidas calidis, humidis siccas, siccis humidas, & compositis compositas opponendum. At quousque immutare oportet, naturalis temperatura si adhuc manet, indicabit. sin abiit naturalis, & alia ex consuetudine viuendi in ipsius locum subiit, hæc pariter atque illa in morbis se tueri, atque seruari ostendet, cupietque.

Verum dicebamus supra fieri aliquando vt ex præternaturalibus intemperaturis vna in aliam mutaretur, calida in frigidam, frigida in humidam, humida in siccam. statuamus igitur calidam intemperaturam, quam initiũ morbi huius esse dicebamus, per improbam curationem tempore digerendis sanguine & spiritibus in frigidam degenerasse, hanc vero cruditatibus cumulandis humidam secum associasse, vt iam non frigida sit solum, sed frigida simul humidaque, corpus quantum per humores congruebat, purgatum esse, scilicet vel per vrinas, vel sudorem, vel alui purgationem, vel vomitionem, etiam per elleborum si opus fuerit, demum adhuc frigidam & humidam intemperaturam in similaribus ac sim

plicibus partibus vna cum improba qualita-
te gallici morbi derelictam esse. quod reme-
dium quæso ad hunc modum præparatũ ma
gis conducibile quàm decoctum Indici ligni
poterit reperiri? nullum ferè mea sententia.
Indicum enim lignum calefaciendi & siccan-
di vires habet. Hæc sensus indicant. Siquidẽ
decoctum ipsius ore retentum, os & fauces ca
lefacit: gargarizatum in primis per acredi-
nem saliuam prolicit, dehinc absumit, vt etiã
affectui gulæ, quem Græci σιαλισμὸν vocant,
opem ferat. subscribunt sapor amarus et acer,
& odor non obscurus. Lignum hoc resinam
exudat, cuius gratia remollit, maturat, dige-
ritq́ꝫ. vt inde quidem, pro corporum præpa-
ratione, & naturæ propensione, aliquando
aluum lenire possit, aliquando vrinam, sudo-
rem vero aliquando moueat, cieat vè. Nutri-
re autem sensibiliter posse haud crediderim,
tametsi medici quidam non contemnendi id
affirment. Quid enim Indicum lignum habet
dulcedinis, quæ communis est omnium quæ
nutrire possunt? sine qua nihil nutrit. quic-
quid enim nutrit, dulce est plus, minus vè.
Quòd si quis dicat Indicum lignum parti-
ceps esse dulcedinis, & ad proportionem ip-
sius nutrire posse: Nos statim linguam, quæ
est gustus instrumentum, appellabimus. Ha-

bet enim potestatem quæ similia sunt, quæq; dissimilia sunt discernendi: vt inde naturas rerum cognoscens, quæ familiaria sunt eligat, aliena vero respuat. Mirabor si vnum ex millibus per integram & inculpatam sanitatem quis inuenerit, qui gustato Indici ligni decocto meraco & sincero, se dulcedinem qualemcunq; persentire affirmet. Hæc de viribus ipsius, nunc de eius bonitate.

Habet lignum Indicum suam bonitatem maxime ab ætate. Aetatem autem indicant grauitas, color, dẽsitas, odor, et sapor. Demus igitur Indicę arbori ab sua radice excisę, sicut & cæteris lignis, humiditates quatuor. Vnam crudam & aqueam, temere per ipsam fluitantem, quam nuper excisa aliquandiu habet, seruatq;. Alteram coctam, & per suum ipsius corpus singulis partibus distributam, & ferè substantiæ arboris assimilatã, atq; vnitã. Habet tertiam, quæ substantifica pars est ipsius plantæ, cæteris partibus assimilatam iam, atque vnitam, Habet & quartam, quæ arboris partes mutuò continuat, & continuatas seruat. Prima humiditas ea est, quam nuperrimè terra per arboris radices est impartita. Secunda ea est, quam singulæ arboris partes pro similitudine, & conuenientia quam secum habent, maxime traxere ad sese, coxere, & ad sui

Gaian bonitas

similitudinem ferè permutauere, sibiq; apposuere. Tertia illa est, quæ nuper trahebatur, coquebatur, permutabatur & singulis partibus arboris apponebatur. iam vero est tracta, concocta, ad similitudinem earum partium permutata, quibus antea apponebatur. & nūc quidem substantifica, & propria & naturalis est plantæ humiditas. Quarta vero, illa est humiditas, quæ ligni partes mutuo continuat, & continuatas tandiu seruat, quādiu lignum est lignum. Nunc vero ad proportionem harum humiditatum, demus Indico ligno ætates. Aetatem quidem puerilem, quoad suæ radici hęret, & ab ea cibum capit. Adolescentiā, ligno nuper à suo trunco exciso, in qua tandiu versetur, quàm diu viride est, & humiditatem illam seruat crudam aqueam vè. hæc quidem illa est humiditas, quam viride lignū igni appositum ea parte qua excisum vel sectum vel fractum est, multo cum stepitu ac stridore emittit euomitq;. Iuuētutem demus ligno, quando absumpta aquea humiditate, retinet coctam illam humiditatem, quæ ferè est substantiæ ligni assimilata, atque unita. Virilem ætatem, siue consistentem, siue ætatis vigorem, liceat enim illam appellare prout cuiq; placet, demus ligno, quando absumpta iam humiditate illa cocta, & ferè assimilata,

atque unita, suam substantificam humiditatē integram & illæsam seruat. Demus vero senectam, quando absumpta penè substātifica humiditae, lignum euanidum, & cariosum esse incipit. Aetatem vero decrepitam, quando iā temporis diuturnitate, in puluerē redigitur, & iam propè est vt desinat esse lignum.

Indicum igitur lignum optimum est & tandiu esse perseuerat, quàm diu per ætatem viget, florem id ætatis vocant. tunc enim maxime densum, maximeq́ ponderosum est, vt lignum ex sui ipsius substantia, non ex aliena humiditate esse potest. tuncq́ maxime est per saporem acre, maximeq́ subamarum. amaror enim, qui antea per acerbitatem vigebat, nūc mitescit coctione, acredo autem exacuitur & inualescit. nam caliditas quæ antea sub humiditatibus obscura erat, nunc prioribus illis duabus absumptis, detecta, ligni acredinem auget, minuit amarorem, & pinguitudinem ad ligni superficiem pellit, & in resinā cogit: vt etiam nunc magis resinosum esse videatur & sit, et eandem ob causam magis sit odorum luteumq́. Bonū vero est, quod in ætate est iuuentutis, nonnihil tamen infirmatum sub humiditate, quæ nondum suum finem & complementū est adepta. Nec caret bonitate, quod in ætate est adolescentiæ, sed superioribus ta-

Gaiaci
Bonitas

men per aqueam,& crudam humiditatem in firmus,à qua fere obruitur & suffocatur. His omnibus adhuc infirmius, quod puerilem ætatem agit,idest quod suæ radici adhuc hæ-rens alimentum ueluti lac infantium instar, de terra sugit. id enim humidissimum, & ea ratione infirmissimum,non secus atque infan tes per ætatis humiditatem sensibus & ratio-ne omnium infirmissimi sunt,omniumq; qua runcunque ætatum stupidissimi. Quod vero per senilem ętatem iam exolescit, & in cariē verti cæpit,non solum vires infirmas,sed etiā plane a sui natura abalienatas habere cæpit, vt pariter quodammodo & officere & pro-desse possit. Illud autem,quod iam ad vltimā peruenit senectutem,ut iam prorsus sit cario-sum,nec suarum partium continuitatem ser-uet,nihil commune cum Indico ligno habet. Quamobrem iuuare quidem nequit, officere autem potest. Hæc de Indici ligni bonitate. Nunc vero uidere oportet quibus medicatio per Indicū lignum sit ex vsu,quibus autē nō.

Ex natura & viribus eius, quibus prosit, quibus vero non prosit,facile cuiuis patere potest. Habet enim à natura,hoc est à deo opti mo maximo,quod morbo quem Gallicum Itali vocant,aduersetur. Hoc enim per expe-rientiam nemo fere est medicus,qui non cre-

dat & affirmet. Cuius vero qualitatis ratione, nemo non ignorat. omnes enim farẽtur morbo huic per qualitatem aduerſari occultam, atque innominatam, Id quod nos etiam authoritati vniuerſitatis medicorum aſſentientes, confirmamus. In vniuerſum igitur omnibus hoc genere morbi laborantibus ex uſu eſſe debet, modo aliquid momentaneum non repugnet. Cum vero uires habeat calefaciendi & ſiccandi, item remolliendi, maturandi, & in halitum digerendi: liquido patet, quòd omnibus per frigidam & humidam intemperaturam male habentibus vſum præſtet. Adhuc vero & illis qui alicubi in corpore humores frigidos, & eoſdem crudos & concretos habent. Quamobrem præter gallicum morbũ, prodeſſe poterit malo habitui, κακεξίαν uocant, neruorum reſolutioni, conuulſioni, pareſi, podagræ, arthritidi, coxẽdici, ſtupori, aliquando vero & menſium retentioni, & pręfocationibus vterinis, adhuc autem & ſatietati, & σιαλισμῶ ideſt ſuperabũdanti ſaliuæ, & inteſtinorum leuitati, In uniuerſum vero frigidis omnibus morbis & humidis, ſiue cum materia, ſiue ſecus, conferre vtilitatẽ poteſt. Hæc de vſu medicationis per Indicum lignum. Iam vero de his diſſeramus, qui ad hoc genus medicamenti probè ſunt comparati.

Nemo eſt qui per naturalem temperatu-ram,ſexum,corporis habitum naturalem , & ætatē hoc genus medicationis ferre nequeat: modo uires ſuppetant,& medicum doctum, & natura prudentem ſit ſortitus. Quid enim prohibet quin puerum tenellum,aut delicatiorem fœmellam,aut ſenem decrepitum hoc genere medicamenti curare experiamur? An non poſſumus viuendi rationem , & medicamenti apparatum languentis temperaturæ naturali,ſexui,corporis habitui naturali , & ætati,& viribus accommodare? Iam vero de præparatione medicamenti agendum.

Indicum lignum infundi poteſt, poteſt & coqui,poteſt & in puluerem redactum deuorari. Verum in quouis liquore, prout ratio poſtulat,infundi & coqui poteſt. in ſimplici aqua,in medicamentoſa,in vino,in poſca , in lactis ſero,& in ſumma in liquore quouis,qui operi & ſcopo medici faueat atque opituletur. Liquor igitur eligēdus erit pro indicatione propenſionis naturæ,& ſingularum partium affectu,ſiue principalium,ſiue principalibus inſeruientium. Vbi enim natura nihil moueat, nec viſcus aliquod momentaneum aliquo præternaturali tumore ſit affectū , ac præſertim lien , Indici ligni infuſio & decoctum in aqua fiat ſimplici & pura. Vbi vero

natura superfluitates moueat aliquorsum, si oportuna sit regio, tu pariter eo vim medicamenti idoneo ad id liquore ex quo infusum vel decoctum sis facturus, dirigito. Ad eundem modum si viscus aliquod inflammationē subierit, a vino abstineto: sin tumorem durum, aquam declinato, tuncq́ de posca deliberato, maxime vero si lien præduro tumore sit affectus. Quocirca si natura ad vesicam mouet, aqua Polytrici, vel Apii, vel Adianti uti potes: sin ad aluū, Lactis serū fuerit oportunum, caprinumq́ in primis. Neque alienū fuerit aliquādo aqua aliqua vti ex sponte nascentibus, calidisq́, præsertim vero vbi gallico morbo societur lienis tumor. Liquores igitur eligendi qui naturæ inclinationi respōdeāt, et viscerum affectibus aduersentur. Qua vero quantitatum proportione lignum cū liquoribus misceatur, nunc dicendum.

Sciendum tamen singulorum quantitatem nec sciri nec scribi posse, sed oportere ipsam ex naturali temperatura laborantis coniectari, item ex habitu naturali, & sexu, & ętate, præterea ex magnitudine morbi, & aeris ambientis qualitate, & regione, & anni tempore, & præsenti tempestate. Viris enim natura calidis & siccis, & ad proportionē sui tēperamenti bene habitis, si per gallicum mor-

Guaiaci pa-
rand[i] multa
forma.

bum ad præternaturalem intemperaturam frigidam & humidam sint versi, meracius me dicamentum dari debet, adhuc vero meracius si magna sit intemperies, multo autem meracius si ambiens aer, regio, anni tempus, & tem pestas, frigida sint humidaq; . Meracius infusum erit, si seruata eadem liquoris quantitate in ea plus scobis ligni Indici macerabis. Dilu tius erit, si minus scobis immiseris. quod si ad huc minus immiseris, adhuc magis dilutum erit. Liquorem igitur feruidum ea quantitate quã volueris, in vas angusti oris scobi insper gito, os statim obturato, dehinc vas in calenti furfure triticeo obruito, duos integros dies macerato, dehinc percolato, & calidum propinato. Hoc parum efficax est, & pueris & de licatioribus fœmellis dari potest. At decoctũ efficacius, paratur autem in hunc modum. sumitur scobis ligni, & liquoris quem tibi elege ris, sua cuiusq; quantitas, prout ipsam ex illis indicantibus, de quibus supra potueris conie ctari. scobem in vas. vt dictum est, angusti oris coniicito, feruidum liquorem inspergito, vas obturato, in calidum furfur sepelito, diem & noctem macerato, dehinc coquito, aliquando ad quadrantem, aliquando ad trientem, nonnunquam vero ad semissem, ad tertias vero aliquando prout vel efficacius, vel minus ef-

ficax medicamentum habere cupis, spectando semper ad ea de quibus supra. Hæc est ratio parandi infusi, & decocti ligni Indici. Verum ipsius substantia tūc dari potest, quando languens ipse liquida medicamenta auersatur, solidiora non abhorret, sed appetit, atque exposcit. In cuius apparatu ad propensionem naturæ spectare oportet, sicut de infuso & decocto dicebamus. Nanq; si natura ad aluū mouet, ei in tenuissimum & probe excussum pollinem redacto, quæ aluum leniant admiscere oportet, scilicet vel pruna, vel passulas, vel palmulas, vel cassiæ florem, vel mannam, vel myxaria, vel quid tale. ea vero vel ex sacchare vel ex melle excepta ad eclegmatis substantiam reduci possunt. Sin natura vrinas, vel sudores mouet; tu Indici ligni pollini, quæ vel vrinas vel sudores moueant admisceto. Catalogum uero eorum quæ vrinas vel sudores cient, superius adnotauimus, nec opus est ut ea iterum repetamus. Dari autem debet mane & vespere ventri vacuo, saltem tribus horis ante cibum. Nunc de modo propinandi infusum & decoctum.

Vtrunq; pariter datur ventri vacuo mane & vespere modo nequid impediat, calidū vtrunque, nisi pro tempore venter æstuet. dehinc stragulis modice operiatur. sudorem enim ex

Modus exhi bendi Guaiaci.

impetu naturæ prouocari optamus, non ex onere stragulorum. Dormiat, vt naturalis calor exinde ad viscera reuocatus, atque inibi vnitus, ac propterea roboratus, potionem cōficiat, & ad uenas, & ad corpus uniuersum digerat ac dispenset. Sudorem si mouerit, ipsum ad ultimum detergito, eò enim plus sudabit quò infrequentius detergetur. Potionis modus is esto, qui nec ventrem admodum grauet, quiq; non in ipso fluctuet & emergat. Vanum aūt est numerum unciarum potionis, vt pleriq; faciunt, explicare: cū non æquale pondus æqualiter ferant omnes, & aliqua potionis quantitas in alio fluctuet, in alio indissolubiliter amplectatur. Potio vbi confecta fuerit, & uētriculum dereliquerit, quæ nimirum ventris alleuiatio, & ructus inedicabunt: tunc offerendi cibi instabit tempus. Iam igitur ad viuendi rationem descendamus.

Victus autem non secus ac medicamentū oblatum, ad calidū & siccum spectet. Modū præscribunt primum quæ languenti homini naturalia sunt, temperatura naturalis, ætas, & sexus, & habitus naturalis: quæ præternaturalia sunt, scilicet morbus, morbi causa, et quę morbum sequuntur symptomata. Hæc vero quia præternaturalia sunt, sese per contraria summoueri indicant. Aeris vero qualitas, an

ni tempus, & præsens tempestas, & regio, & exercitia, & mores, quia nec naturalia sunt lã-guenti neque præternaturam: si morbo ad-uersãtur, talia qualia sunt, seruari oportet: sin morbo consentiant, tantum remittere eorum qualitatem oportet, quantum singula a sua cu iusq; mediocritate recesserint. Hæc vero ad exemplum prædictorum superius, si emenda tione opus habent, corrigantur. Nunc au-tem de ratione victus in cibo & potu, quæ adeo medicationi per Indicum lignum inser uit, vt uix citra ipsam vel tantillum iuuare il la videatur. Hæc sicut & illa ad calefactionẽ, & siccationem spectet. Quod si languens per naturam, per sexum, per habitum corporis na turalem, & per ætatem calidus sit & siccus, tã-to efficacius calefacere & siccare oportet, quan to horum ratione temperato calidior est, sic-cior q;. Adhuc vero & hoc ipso efficacius, si consueuerit eo victu vti. consuetudo enim al tera quædam est natura, quæ per sibi similia conseruatur. Victus nihilominus in hoc me-dicationis genere esto tenuis, prout vires lan-guentis ferunt. sed præterea aliquid dandum est ætati, tempori, & consuetudini. An vero plus cibi mane an vespere offere oporteat æ-grotanti, id morbi exacerbationes indicabũt. In exacerbationibus enim abstinere oportet,

Victus ratio

Quamobrem ſi morbus mane increbuerit, vel cibi omnino nihil, vel pauxillum penitus offeri debet. ſin ueſpere, illud idem obſeruandum. Verum quoaduſq; hoc medēdi genus debeat prorogari, naturalis & temperies & habitus indicabunt. Nanq; ſi naturalis tēperies à preternaturali ſit derelicta, & habitus naturalis, qui ſub improbo prius latebat, ſit detectus, iam pulſus & reſpiratio ad ſui cuiuſq; naturam rediere, mens probè conſtat, cibos appetit, omne genus excrementi, prout in ſua quiſq; ſanitate, excernit: Hæc ubi primum apparuerint per hoc genus medicamenti ſatiſfactum eſſe confidito. Quòd ſi adhuc eò ventum non eſt, ne ceſſato, ſed eodem medicamento inſtato, quoad propoſitum tibi finem aſſequaris. Omnia enim ſecundum rationem facienti ſi non eueniat ſecundum rationem, non eſt ad aliud tranſeundum, ſtante eo quod ab initio viſum fuit. Hæc de medicatione per Indicum lignum ſatis ſunto. Nūc vero gallicum morbum cum intemperatura frigida & ſicca copulemus, vel, vt rectius loquar, copulemus improbam qualitatem ſæuam & contagioſam, qua ſine morbus quiuis non amplius Gallicus appellatur. hanc ipſam igitur qualitatem cum frigida & ſicca intemperatura copulemus in hunc modum.

signa sanitatis

Aphoris. 52 sect. 2.

Statuamus igitur hominem excremento-ſum frigida & humida intemperie laboraſſe, per medicum quãtũ ſatis eſſe videbatur fuiſſe ab excrementis expurgatum, Interea vero deficientibus idoneis alimentis ita contabuiſſe, vt non ſanguis ſolum, & ſimilarium partium nutrimentum, diſſipata ſint, ſed & pinguitudo ſimul, immo & carnis pars maxima. ſiccitatem autem nec dum ſolidas partes attigiſſe, nec deeſſe tamen prauam illam gallici morbi qualitatem. Hic imaginatione & reipſa bini præternaturales ſunt affectus. Vnus, intemperatura frigida & ſicca, quæ corporis humiditati ſubſtantificæ nocet multum, prodeſt vero nihil. Alter, eadem ipſa frigida & ſicca intemperatura copulata cum venenoſa illa gallici morbi qualitate. Prima vix quidẽ ſanari poteſt, Secũda vero minimè, vt nos opinamur. Prima ſui inſtaurationem indicat, Secunda iſtud idem, ac præterea vſum alicuius Amulæti, quod venenoſæ qualitati gallici morbi ex propria natura aduerſetur, Ea græci ἀποτροπαία appellant. Verum quoniam nullum adhuc amuletum huius mali nobis experientia ſubmonſtrauit præter Indicum lignũ & vſum Argenti viui, neutrum vero ipſorũ caret ſuſpitione: ſiquidem illud ſiccitatem auget, & imminuit corporis alimenta; hoc ve

ro & exiccat quidem, & quicquid eſt excre-
menti, à partibus ignobilioribus ad nobi-
liores pellit, ſcilicet à cute & carnibus ad
os & fauces, & gulam, & ventriculum
& inteſtina. quò fit vt illa aliquando ita
inflammet, & excoriet, vt nec languens man-
dere cibum queat nec deglutire, ut nonnul-
los aliquando per inediam interire contige-
rit. Accidit vero etiam aliquando vt per ex-
coriationem ventriculi & inteſtinorum ſuc-
ceſſerit eorundem leuitas, Græci λειεντερίαν uo
cant: quæ, ſanata excoriatione, inſanabilis ef-
fecta per leuitatem cicatricis hominem ad a-
quam intercutem, & tandem ad miſerā mor-
tem perduxit. Sed amabò quis in tāto affectu
ſiccitatis, in tanta virium infirmitate Indico li
gno, vel Argento viuo vti auderet? Supereſt
igitur vt ſpreta nunc ſecunda intemperatura
prout ſecum adiunctam habet qualitatem il-
lam venenoſam, Nos iſtam ipſam citra qua
litatem venenoſam curare experiamur. Cura
ri quidem debet refectione, non quauis, ſed ea
quæ paulatim fiat. (Quæ enim longo tempo
re extenuantur corpora, lentè reficere oportet
&c.) Animi tranquillitate, cibo & potu opor
tunis, ſcilicet qualitate, quantitate, uſus ordi-
ne, & temporis occaſione, adhæc diſpenſatio-
ne alimēti. Cibi igitur humidi ſunto, calidiq́;
ſed

Aphoris. 7. sect. 2a.

ſed circa cibi caliditatem admodum multa diligentia vti oportet, ne ſcilicet per immodicum calorem ſiccitas augeatur. Quantitas autem noxæ modum calefaciendi ſuboſtendet. Hominis igitur taliter affecti curationem hiſce principiis ordiamur. Quotidie purgatis alui excrementis, & ieiuno ventre hominem pinguiter ex dulci oleo fricato. dehinc in ſolium aqua tepida plenum demittito, prout ſuperius in curatione calidæ intemperaturæ dicebamus: in eo immorator vt ſibi lubet. vbi exierit, linteis calidis detergitor. poſtremo iterum inungitor oleo calefaciente, modiceq; adſtringente: ne cute per balneũ rarefacta alimentum fuſum ac diſpenſatum, in halitum digeratur. his peractis aliquantiſper in lecto quieſcito. dehinc cibum capito. cibus eſto coctu facilis & nutriens, & minime glutinoſus, minimeq; excrementoſus. in hoc cibi genere, lac nuperrime mulctum primas habet, ac præſertim muliebre, utpote quod homini & ſimile eſſet familiare. poſt ipſum, aſininũ: cuius omnis bonitas ad tenuitatem ſuæ ſubſtantiæ referri debet: ea enim ratione minime coagulatur, & citiſſime in corpus permeat ac diſpẽſatur. mel uero optimum ac deſpumatum ei admiſceto: id quod & nutrit quidẽ, et calefacit,

ac neq; lac cogi finit. Vbi lac sumpserit, quiescito, quoad tempus sit secundæ lauationis, id quod ferè erit post quatuor, aut quinque horas ab assumpto lacte. Verum an probè illud coxerit, ructus & ventris moles indicabunt. Nanque quoad ructus lac redoleaut, & ventris moles non subsidet, secundæ lauationis adhuc tempus non est. Contra vero, vbi ructus nihil olent, & subsedit ventris moles, iã instat lauationis tempus. Quamobrem iterũ pinguiter fricato ut prius, & reliqua ad eum modum, quem diximus, peragito. lac cum melle iterum exhibeto, & iterum quescito ad cænam usque: ne alimentum, quod nuperrime concretum fuit, dissipetur & pessum eat. æger autem si lauatione oblectatur, iterum & tertio ad præscriptum modum ante cœnam inungitor & lauator. Cibus vero, quiad cœnam apparari debet, panis purus esto, modicè fermentatus, probè coctus, & qui salis non nihil habet. cui etiam si aliquid chiæ mastiches addideris, venter, cui primam ciborum coctionem acceptam ferimus, aliquam consolationẽ minime contemnendam consequetur. In obsonium oua gallinacea ad leuem concretionẽ diligenter cocta, sunt ex usu. item pulli gallinacei, & alæ, & testes. ego vero nec perdices,

nec phasianos reprobarim, quorum scilicet carnes friabiles sunt, quia non pridie, nec nudius tertius sed tandiu à iugulatione fuerint maceratæ. tales enim à ventsiculo iam per tabem inanito ac semimortuo facilius & immutantur, & conficiuntur. sed & auiculæ montanæ, quæ molles sunt carne, sunt ex vsu, sunt enim omnium minimè excrementosæ. Declinare vero oportet à palustribus omnibus, & ab his quæ carnes duras habent, siquidem illæ sunt excrementosæ: eæ uero, vbi languet naturalis calor, sicuti nunc languet quidem, nec satis immutari, nec coqui possunt. Ciborũ quantitas esto, si fieri potest, quæ non grauet quidem, nec homini somnum statim inferat, ac torporem. Quòd si in homine exinanito ac ferè macie confecto, qualis is est, qui nobis est propositus, vitari nequit: quàm ocissime desinat, & grauis, & torpidus, & summo captus esse. Ordo vero ciborum offerendorum is esto, qui iam ferè à nobis obiter est declaratus. scilicet vt liquida primum & coctu faciliora, deinceps vero crassiora, & minus coctu facilia porrigantur. Verum occasio ciborum offerendorum inde expetatur, vt qui prius fuere assumpti, confecti iam sint, & ventriculum dereliquerint, quæ dignosci ex ructibus

& ex ventris mole dicebamus. Potio uinum esto, vetus quidem: & eò antiquius, quò frigiditas maior fuerit: nec tamē adeo sit antiquū, vt iam amarorē in gustu ostēdat, amara enim siccant nimis. Quantitas autem esto, quæ in ventriculo nec fluctuet, nec innatet. Vbi vero per hanc viuendi rationem corporis habitus & plenior & coloratior esse cæperit, iam nonnihil victus venit immutandus. pluribus enim frictionibus iam vti oportet, ciboq́ꝫ vesci & crassiore & glutinosiore, hoc est magis nutriente: vt pro lacte alica offeri possit, pro volatilibus suillæ carnes, in alica elixatæ. Sed propositum nostrum nō est, ut totam refectoriam viuendi rationem omnibus numeris explетam exponamus. Illud autem quod initio fuit dictum, semper in memoria haberi oportet, quòd hæc permutatio paulatim fiat: pariterq́ꝫ nec illius obliuisci, scilicet dandum esse aliquid ætati, tempori, & consuetudini. Hæc igitur de hac refectoria viuendi ratione in præsentiarum satis sunto. Verū vbi hominē ea macie cōfectū refeceris, finito tādiu quiescere ab omni medendi genere, quoad robore viriū cōparato, medicationis per Indicū lignū rationē tuto inire possis. Tūcq́ꝫ re probè gesta methodoq́ꝫ quam circa medicationem per In

dicum lignum adnotauimus, inhærendo, certam fiduciam habere poteris integræ ſanitatis acquirendæ.

Nunc demum ad corrigenda ſymptomata deſcēdamus. Tametſi nos multa recenſuimus, cum de ſymptomatis agebatur: nihilominus quatuor ſunt potiſſimum, quorum nos ſingillatim rationem habere eſt neceſſum. Primum grauitas ſcapularum. Secundum iugulorum & ſummorum humerorum dolor. Tertium fauciū rubor & calor. Quartum pilorum caſus, & viſus hebetudo: quæ ideo vnà coniunximus, quia ambo ab unica cauſa pendent, & eadem ferè curatione opus habent, differente tantummodo ex natura affectarum particularum. Grauitas igitur ſcapularum, quoniam à ſubſtantia vitioſorum humorum ſcapularum muſculis incumbente eſt orta, vacuari poſtulat. & quanuis multa ſint vacuationis genera, commodiſſima tamen eſt ea quæ fit per tenues meatus cutis, cum ſit magis vicina exitui, & minus periculo expoſita. Vacuare vero per cutem poſſunt quæcunque rarefaciunt, ſubiecta attenuāt, deterguntq́; euocantq́;. de his autem dictum eſt abunde, cum de curatione puſtularum, quæ per totum corpus ſparguntur, agebatur. ad

quæ recurrendum, ne eadem nos iterum fru-
stra repetamus. Atqui iugulorum dolor ex-
petit & hoc medicamenti genus. Verum quo
niam eius materia altius est infixa, scilicet &
in membranam, qua ossa integuntur, & in
tendones musculorum, qui ad summum hu-
merum peruenere: tanto tenuior & leuior es-
se debet, quanto meatus membranarum &
tendonum meatibus carnium sunt angustio-
res. Sicut igitur minorem grauitatem parit in
particula cui insidet: ita dolorem per acredi-
nem, quam in sese habet, sæuiorem. Cum præ
terea sit alia causa doloris sæuioris & obstina
tioris, scilicet suæ particulæ densitas multo
vtique maior carnium densitate: & propte-
rea & mitiore medicamentorum materia, ma
gisq; rarefaciente opus habet. Pinguibus igi-
tur admiscenda erunt, quæ tenuem calidita-
tem in sese habent: neque incommodum fue-
rit aliquid tantillum admiscere, quod modi-
ce sensum obscuret, hebetetq;. Vsi sumus ver
bis, tantillum, & modice: ne ex copiosiore vsu
obstupescentium, tendones & membranæ
plus iusto densentur, & contumatiores fiant.
Sumito igitur medullæ vitulinæ & adipis
anserini pares portiones, opopanacis & sul-
phuris vtriusq; prædictorum sextam partem,

opii,croci,singulorum sulphuris solius duodecimam partem,ceræ pars quarta medullæ esto & adipes.cera cum medulla & pinguedine liquescat.quibus liquefactis cætera tenuiter puluerizata adiiciantur,& statim ubi cum spathula miscueris, ab igne amoueantur. Quòd si magis digerere volueris,augeto sulphuris quantitatem: sin magis rarefacere & remollire,addito ad quantitatem pinguedinis & medullæ, & opopanacis, vel pro medulla uitulina vtitor ceruina, & pro opopanace sagapeno. Hoc medicamento calente particulas dolentes illinito.uerum prius linteo tepido particulas illas leniter perfricato, ab illitione lana ex œsypo pingui & calente obuoluito.Possunt consimilia medicamenta, dempto opio,scapularum grauitati opitulari.Quòd si vehementioribus euocantibus uti volueris,poteris pro pinguedine & medulla, vti oleis scilicet chamęmelino, vel anethino: vehementius vero fuerit irinum & laurinum,& oleum vetus, & cedrinum. poteris etiam admiscente adipem leonis uel pardi, vel hyęnæ,quibus admisceri possũt & radix brioniæ, & aristolochia, & radix asphodeli, nitrum, arsenicum ustum, melanteria,& eiusmodi:Immo & euphorbium, si uehemen

tissime volueris euocare. Hæc vero de graui-
tate scapularum & doloribus iugulorum, &
cæterarum solidiorum partium satis sunto.
Nunc vero de faucium rubore, & calore.

Faucium rubor & calor statim vbi appa-
reãt, ni supprimantur, inflammationem accer
sent, inflammatio autẽ si semel accesserit, nisi
citissime amoueatur, vlcus exedens parit.
tanta est huius morbi malignitas. Faucium
igitur rubor & calor ubi statim apparent,
quæ refrigerant, quæq; adstringunt, adhiben
da, & humores, ne influant cohibendi. Cohi-
bentur illis ipsis quæ refrigerant, & adstrin-
gunt: præterea & reuulsionibus ad inferna.
Refrigerant & adstringunt leuiter quidem
posca, & lac chalybeatum: uehementius, acuti
lapathii decoctum & succus: adhuc uehemen
tius, rubi decoctum, & canini rubi: item mali
punicæ & balaustiarum decocta. his vero
addi possunt & succus vuæ acerbæ, & rhois
succus, & hipocystidos, & acaciæ. Atqui de-
orsum trahunt acuti clysteres, frictiones par-
tium inferiorum, vincula supra cubitos ad
mota, præterea & cucurbitulæ præcordiis af
fixę, scapulisq;. Si subsederint rubor & calor,
inflammationis cessat omnis timor: Sin non
subsederint quidem, & iam inflammatio ac-

cesserit,& iam vlcus exedens pepererit, tametsi de eiuscemodi vlceribus iam antea satis abunde suo loco dixerimus, nunc obiter & hoc vnum adiiciamus, quod vix eiusmodi vlcera citra suffumigationem sanari queunt. Cætera enim medicamenta ab saliua abluuntur,nec suæ facultatis vix imprimere quicquàm possunt.Quamobrem nunc etiam ex vsu erit aliquid de suffumigiis addidisse. & primum quidem dicemus quibus suffumigia conueniant,quibus vero minime.

Suffumigia sunt ex vsu his,quibus in faucibus vlcus malignum hæret, & quibus in gargareone, quibus etiam in palato, præterea & his qui difficulter & non nisi recta ceruice spirant,insuper & his qui in thorace multos frigidos succos habent. Iis uero ex vsu non est,qui sanguinem tussi reiectauere, neque non iis, qui morbo sicco circa thoracem male habent.

Suffumigium vero in hunc modum parare oportet.Sedeat languens,totus linteis operiatur,crura ab inuicem diducat,caput ita deorsum inclinet,vt facies genibus sit vicina, ore hiet,& ponatur suffumigium inter crura, & fumũ ore hiãte excipiat. Atqui melius fuerit si per infundibulũ excipiatur,Iã vero qui

bus ad suffitum vti possimus,explicandū.

In suffitu omnia ad siccitatem spectent. Hæc vero sunt quibus suffiri licet. Castoriū, Aristolochia, Bitumen, Sandarache, Ladanū, Terebinthina, Chalaminthe, Styrax, nastiche, Thus, Cucumeris agrestis radix, Centanrium, Fœniculi semen. Fortiora sunt Stibium & Mysi, & Cinnabari. In compositis illud est experientia comprobatum, in humidis affectibus & pectoris & capitis, leue tamen est, ac commodatum delicatioribus, & humidioribus naturis. Constat id ex Styrace, Terebinthina, Sandaracha, & Mastiche æquis portionibus. quod si siccantius facere uolueris, addito Cinnabaris plus, minus vè pro mali magnitudine, & temperatura naturali totius corporis & affectæ partis. Hæc de suffumigiis. Nunc uero de casu capillorum & barbæ.

Dicebamus supra ex splendore & nitore cutis, & oculorum, & ex priuatione pruritus & mordacitatis, astrui posse, minime materiā alienam subesse cuti & tunicis oculorū, (materiæ enim alienæ cutem, & oculorum tunicas fœdant, non illustrant), immo potius per quandam simplicem & alienam caliditatem rarefieri cutim & tunicas, In cute digeri, ac dissipari pilorum alimentum, In oculis spiritus

uisui inseruientes. Ex his autem duæ indicationes elici possunt, Vna ex caliditate illa non insigni cutis & tunicarum oculorum, Altera ab earundem immodica raritate: Illa refrigerationem, hæc adstrictionem indicat. Refrigerat ambiens aer, si talis esse contigerit. sin non sit talis, apparetur eo pacto, quo aliàs superius dictum fuit. Item corporis & animi tranquillitas & quies, & longus & altus somnus. Sicut contra, exercitationes, & ira, & vigiliæ in externis calorem augent. Quamobrem inediam exercitationes, iram, & quicquid calefacere torpus potest, auersator. Venereis abstineto. Purgationes, sanguinis detractiones, omnes denique euacuationes, præter eas quæ naturæ sunt consuetæ, vt maxime hostiles declinato. Sunt ex vsu lauationes, primum quidem ex tepida, dehinc uero ex frigida, ad hunc enim modum frigida uis altius penetrabit, & suam facultatem imprimet. quæ si aluminosa & ferrea sit, quales ex sponte nascentibus multæ sunt in Italia, cutem præterea & tunicas oculorum densabit, cogetque. & vtraque ratione ambo hæc symptomata, retinendis pilorum alimentis, & visiuis spiritibus, reparabit, corrigetque. neque efficacius remedium reperiri posse crediderim. Sed & ocu-

li & facies sæpissimè lauentur ex posca ad-
modum diluta. constet ea ex aqua rosacea,
& rosaceo aceto. esto vero sub solis calore
tepefacta. Illinantur item oculi ex ouorum
albis diutissime in plumbeo mortario bene
mundo agitatis. Lacte insuper muliebri iam
nonnihil acescente.

FINIS.

Errata ſuis locis reſtituenda.

Prior numerus folium, a priorem paginam, b poſteriorem, poſterior numerus lineam indicat.

2.a.7.lege Itali. 10.fuerint. 27.conſcripſit.4.a. b.attaratq; 12.excremẽtoſum.5.a.16. ſenſibiliter.b.9.accerſit.b.a.18.refrictiones.6.28. extrinſecis.7.a.15.illuſtrantur.10.a.25.oh rem. b.15.errũpentes.& ſic vtique.14.a.18.abſceſſus.16.b.25.craſſam.27.exeſt.17.b.4.poteſt? lege ſine interrogatione.18.a.10.refrigerari b.17. hyænæ. 24.a.28.vuæ. b.1.papaueris 27.a.10.ſenſiſſe. 28.a.16. calefactione.31.a.9 præſeruatione.b.22.vero.38.b.27. κυκλάμινον 41.a.2.uel.42.b.12.humiditatum.